

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra mezinárodního práva

Diplomová práce

**Rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním
styku**

Zpracovala: **Kristina Románková**

Konzultant diplomové práce: **Prof. JUDr. Květoslav Růžička CSc.**

Plzeň 2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kristina ROMÁNKOVÁ**
Osobní číslo: **R08M0277P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku**
Zadávací katedra: **Katedra mezinárodního práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Obsah
2. Úvod
3. Pojem mezinárodního rozhodčího řízení
4. Prameny právní úpravy rozhodčího řízení
5. Rozhodčí smlouva
6. Rozhodčí řízení
7. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Bělohlávek, A., J. Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. Praha: C.H.Beck, 2008.
- Bělohlávek, A., J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. Praha: C.H.Beck, 2004.
- Raban, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí, Praha: C.H.Beck, 2004.
- Rozehnalová, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2008.
- Růžička, K. Mezinárodní obchodní arbitráž. Praha: Prospektrum, 1997.

Vedoucí diplomové práce:

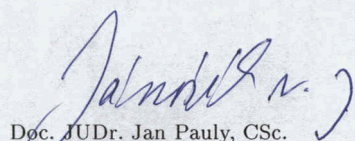
Prof. JUDr. Květoslav Růžička, CSc.
Katedra mezinárodního práva

Datum zadání diplomové práce:

1. července 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2012

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

JUDr. Petr Dobiáš, Ph.D.
pověřená osoba

V Plzni dne 20. února 2012

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

V Plzni dne 29.3. 2013

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu své diplomové práce Prof. JUDr. Květoslavovi Růžičkovi CSc. za cenné rady a inspiraci.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	POJEM MEZINÁRODNÍHO ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ	3
2.1	Alternativní způsoby řešení sporů	3
2.2	Odlišnost rozhodčího řízení	3
2.3	Právní povaha rozhodčího řízení	4
2.3.1	Smluvní teorie („contractual theory“)	4
2.3.2	Jurisdikční teorie („jurisdictional theory“)	5
2.3.3	Smíšená teorie („hybrid or mixed theory“)	5
2.3.4	Autonomní teorie („the autonomous theory“)	6
2.4	Pojem mezinárodní rozhodčí řízení	6
2.5	Definice mezinárodní arbitráže	7
2.6	Mezinárodní arbitráž v českém právním řádu	7
2.7	Výhody rozhodčího řízení	8
2.8	Nevýhody rozhodčího řízení	10
3	PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ	10
3.1	Mezinárodní úmluvy mnohostranné	11
3.1.1	Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů	11
3.1.2	Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži	12
3.1.3	Meziamerická úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži	12
3.1.4	Úmluva o ochraně lidských práv a svobod	13
3.2	Mezinárodní smlouvy dvoustranné	13
3.3	Vnitrostátní normy	14
3.3.1	USA	14
3.3.2	Mexiko	15
3.3.3	Česká republika	16
3.3.4	Euronovela zákona o rozhodčím řízení	16
3.3.5	Nová právní úprava rozhodčího řízení s mezinárodním prvkem v ČR	18
3.4	Mezinárodní rozhodčí instituce	20

3.4.1	„International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce“	20
3.4.2	„American Arbitration Association“	21
3.4.3	„The International Centre for Settlement of Investment Disputes“	22
3.4.4	„Centro de Mediación y Arbitraje“	24
3.4.5	„Centro de Arbitraje de México“	25
4	ROZHODČÍ SMLOUVA	26
4.1	Mezinárodní rozhodčí smlouva	27
4.2	Právní úprava rozhodčí smlouvy v České republice	28
4.3	Mezinárodní rozhodčí smlouva v USA	30
4.4	Arbitrabilita	31
4.5	Pojem arbitrabilita v USA	32
4.6	Pojem arbitrabilita v mexickém právu	34
5	ROZHODČÍ ŘÍZENÍ.....	35
5.1	Rozhodné právo v mezinárodním rozhodčím řízení	35
5.2	Druhy rozhodčího řízení.....	36
5.2.1	Rozhodčí řízení ad hoc	36
5.2.2	Rozhodčí řízení institucionální	36
5.3	Fáze předběžná	38
5.3.1	Odlišnosti právních úprav v postupu při určení a jmenování rozhodců.....	40
5.4	Fáze písemná	41
5.5	Fáze slyšení	44
5.6	Fáze nálezů	47
5.7	Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů.....	48
5.8	On-line řízení.....	49
6	ZÁVĚR.....	50
7	RESUMÉ.....	53
8	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	54
9	PRAMENY.....	55

1 ÚVOD

Při výběru diplomové práce jsem si od samého počátku byla jistá volbou katedry mezinárodního práva. V této fázi studia, tedy v polovině 4. ročníku, jsem již absolvovala zkoušku z mezinárodního práva veřejného a jeden semestr mezinárodního práva soukromého, a tak jsem o šířce a obsahu tohoto právního odvětví měla jasnou představu. Po zhlédnutí témat nabízených katedrou jsem se rozhodla zvolit si rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku.

Svou práci rozdělím na čtyři hlavní části, a to konkrétně: Pojem mezinárodního rozhodčího řízení; Prameny právní úpravy rozhodčího řízení; Rozhodčí smlouva a Rozhodčí řízení.

V první části nazvané „Pojem mezinárodního rozhodčího řízení“ nejprve vymezím odlišnost rozhodčího řízení od alternativních způsobů řešení sporu a řízení soudního. Ještě podrobněji bude tato diferenciaci vysvětlena při vyjmenování jeho výhod a případných nevýhod. Pro snazší pochopení komplikované otázky týkající se právní povahy rozhodčího řízení uvedu 4 existující teorie, jejichž cílem je objasnění tohoto problému, kterým se právní teorie zabývá již více než 200 let. Klíčovým pojmem v této práci je slovo „mezinárodní“, a proto jsem jeho definici, stejně jako mezinárodní arbitráže, zahrnula do první části.

„Prameny právní úpravy rozhodčího řízení“ je název části druhé. Pro mezinárodní rozhodčí řízení jsou nejdůležitějším pramenem mezinárodní smlouvy mnohostranné, mezinárodní smlouvy dvoustranné a vnitrostátní normy. U mezinárodních smluv mnohostranných zmíním ty nejvýznamnější, a doplním, jakým způsobem ovlivnily právní úpravu rozhodčího řízení. Rozdílnost vnitrostátních úprav se pokusím demonstrovat na třech státech, a to konkrétně Spojených státech amerických, Spojených státech mexických a České republice. Českou vnitrostátní úpravou je tedy zákon č. 216/ 1994 o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který byl v roce 2012 významně novelizován a v roce 2014 nabude účinnosti zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém nově obsahujícím rozhodčí řízení s mezinárodním prvkem, a to včetně uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Pokusím se tedy uvést přehled změn, které oba zmiňované zákony přinášejí. Dále v této části uvedu příklady mezinárodních rozhodčích institucí.

Třetí část je věnována rozhodčí smlouvě. V případě mezinárodní rozhodčí smlouvy nejsou stanoveny její přesné náležitosti a forma, proto se pokusím vyjmenovat alespoň základní údaje, které by měla taková smlouva obsahovat. Dále srovnám vnitrostátní právní úpravy, které jsou mnohem detailnější při stanovení náležitostí rozhodčí smlouvy. Uvedu také tři základní podoby rozhodčí smlouvy. Nejdůležitějším pojmem této části je „arbitrabilita“, neboli přípustnost sporu, který má být řešen v rozhodčím řízení. Každý stát arbitrabilitu upravuje odlišně, což demonstruji opět na státech ČR, USA a Mexiko.

Poslední částí mé práce je samotné rozhodčí řízení. Stěžejním úkolem je na začátku určit právo rozhodné pro mezinárodní rozhodčí řízení. Následně přiblížím 2 základní typy rozhodčího řízení, a to rozhodčí řízení institucionální a řízení ad hoc. Samotné mezinárodní rozhodčí řízení se skládá ze 4 fází: předběžné, písemné, slyšení a nálezu. Každou z nich tedy podrobněji rozeberu a vysvětlím. Posledním krokem v rozhodčím řízení je vydání rozhodčího nálezu. Tímto bodem uzavírám svoji práci.

2 POJEM MEZINÁRODNÍHO ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

2.1 Alternativní způsoby řešení sporů

Při vzniku sporů o majetkové nároky ze smluv, které nastaly mezi subjekty právních vztahů, může dojít k jejich vyřešení dvěma způsoby. První možností je, že samotné strany mohou nalézt vzájemně akceptovatelnou dohodu (tzv. smír). Druhá alternativa je posouzení sporu třetí (od sporných subjektů odlišnou) osobou. Ta poté může přispět svou účastí jednak tím, že pomůže najít řešení, jak neshody urovnat, anebo je oprávněna vydat závazné a vykonatelné rozhodnutí.¹ Jedná se o způsob mimosoudního či alternativního řešení sporů (anglicky Alternative Dispute Resolution = ADR), tedy o alternativu k formám řešení sporů pomocí státních orgánů – soudů. Mimosoudních způsobů řešení sporů existuje několik druhů, příkladem lze vyjmenovat mediaci, konciliaci, negociaci, expertizu, med/arb a mini-trial.

2.2 Odlišnost rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení bývá někdy právní teorií mezi tyto způsoby řešení sporů řazeno také, to ovšem není přesné. Jeho odlišnost od soudního řízení a mimosoudních řešení sporů lze uvést na třech klíčových náležitostech. „*The three key criteria are thus that arbitration is always a product of agreement between the disputing parties (which distinguishes it from court litigation, which need not to be chosen by the parties together), the dispute is resolved by people selected by the parties (which also distinguishes arbitration from court litigation, where parties do not select their judge), and the resolution is binding (which distinguishes arbitration from non-binding processes such as mediation).*“²

Podle čl. 36 odst 1 Listiny³ je navíc v české právní úpravě vyňato z ústavního rámce, neboť jak konstatuje Luděk Lisse: „*Právě rozhodce nebo stálý rozhodčí soud (srov. výklad k ust. § 13 RozŘ) je oním orgánem, jež Listina*

¹ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 13.

² SAVAGE, J., MCILWRATH, M. International Arbitration and Mediation. The Netherlands, Kluwer Law International, 2010, str. 5.

³ Článek 36 odst. 1 Listiny „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“

v předmětném ustanovení vedle (státního, tj. obecného) soudu uvádí. Listina tedy tvoří v tomto smyslu ústavní základ rozhodčího řízení.“⁴

2.3 Právní povaha rozhodčího řízení

„V souvislosti s vývojem arbitráže se také vyvíjely (především v průběhu minulého století) nejrůznější názory na postavení rozhodčího řízení v rámci ústavního (právního) pořádku.“⁵ Nyní v odborné literatuře existují 4 základní teorie ohledně právní povahy (ale i dalších aspektů) arbitráže - smluvní, jurisdikční, smíšená a autonomní (sui generis). Každá z nich vymezuje poněkud rozdílně vazbu mezi státem a rozhodčím řízením. Žádná z nich si ovšem nezískala dominantní podporu v oblasti teorie a právní praxi příliš neovlivňují.

2.3.1 Smluvní teorie („contractual theory“)

Podstatou této teorie je, že rozhodčí řízení je založeno smlouvou. Hlavní důraz je tedy kladen na rozhodčí smlouvu, jako projev vůle autonomie stran, ze které tato teorie vychází a na které je závislá. Kasační soud ve Francii (což je francouzský nejvyšší soud se sídlem v Paříži) v případě *Roses* vyslovil: „*Arbitral awards which rely on an arbitration agreement, constitute a unit with it and share with it its contractual character.*“⁶ Celé rozhodčí řízení je tedy založeno na smluvní dohodě a rozhodčí smlouva, stejně jako rozhodčí nález, odráží smluvní povahu arbitráže. Moderní smluvní teorie se zabývá pouze smluvní povahou rozhodčího řízení. Celá doktrína je vystavěna na dobrovolnosti stran uzavřít smlouvu, řešit spor prostřednictvím arbitráže a vydaný nález splnit. Vliv státu na rozhodčí řízení je u smluvní teorie minimální.⁷ Ústavní soud ČR dlouhá léta podporoval právě tuto teorii, ovšem svým nálezem z 8. března 2011⁸ se přiklonil

⁴ LISSE, L. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde Praha, 2012, str. 18.

⁵ BĚLOHLÁVEK, A. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 13.

⁶ Cour de cassation, 27 July 1937, *Roses v Moller et Cie*, I Dalloz 25 (1938)

⁷ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 55.

⁸ Viz. Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3227/07, z 8. března 2011. „Jedním z principů právního státu je princip autonomie vůle, jenž se vztahuje i na sjednání rozhodčí smlouvy; právní řád proto respektuje, že strany nechtějí svůj spor řešit v řízení před soudem, ale že dávají přednost rozhodčímu řízení. Vzhledem k tomu, že projednání věci před rozhodci nemá být popřením právní ochrany, ale toliko jejím přenesením ze soudů na rozhodce, se stát nemůže zcela zbavit ingerence v této oblasti, ale musí si prostřednictvím soudů podržet určitou kontrolní funkci.“

k jurisdikčnímu základu rozhodčího řízení (byť vycházejícího ze smluvní autonomie stran).⁹

2.3.2 Jurisdikční teorie („jurisdictional theory“)

„Teorie jurisdikční naproti tomu vychází z toho, že rozhodčí řízení je řízení sporné a rozhodci vykonávají rozhodovací pravomoc s tím, že řeší spor nalézáním práva na základě pravomoci delegované státem, a nikoliv dohodou stran.“¹⁰ Arbitráž (včetně mezinárodní) je v tomto případě regulována a kontrolována státní mocí, probíhá-li v dosahu jeho jurisdikce. Významným příznivcem této teorie je britský právník F. A. Mann, jehož hlavní argument na podporu jeho tvrzení spočívá nejen v tom, že mezinárodní rozhodčí řízení odvozuje svou zákonnost a také účinnost od národních právních řádů, ale že takováto regulace a kontrola na svém území je právem každého státu. Taktéž u mezinárodní arbitráže, pravomoc rozhodce rozhodovat spory a vydávat rozhodčí nálezy je odvozena od státu jeho působení. Od soudce obecného soudu se liší tím, že neodvozuje svou pravomoc od státu, nýbrž od účastníků sporu.¹¹ V praxi je jurisdikční teorie populární ve státech, kde jsou arbitrážní centra součástí národních obchodních komor, a zachovávají si tak úzké spojení se státem.

2.3.3 Smíšená teorie („hybrid or mixed theory“)

Tato teorie, jak již napovídá její název, se pokusila o spojení pozitivních prvků z obou předchozích teorií a odstranění jejich slabín. Jejím autorem je švýcarský profesor G. Sauser-Halla, který ve své zprávě z roku 1952 pro Institut mezinárodního práva („L'Arbitrage en droit international privé“) argumentoval tím, že arbitráž nemůže existovat mimo právní systém (musí zde existovat zákon, dle kterého se určí možnost konání rozhodčího řízení a vykonatelnost nálezu). Uznal ovšem také, že arbitráž má svůj původ v rozhodčí smlouvě a že určení rozhodců a právního řádu záleží především na stranách takové smlouvy.¹² „Ve

⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 53.

¹⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 26.

¹¹ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 53-54.

¹² LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KRÖLL, S. M. Comparative International Commercial Arbitration. The Netherlands: Kluwer Law International, 2003, str. 79-80.

*skutečnosti však smíšené pojetí nemá větší význam zejména proto, že nestanoví přesnou hranici mezi pojetím jurisdikčním a smluvním. Při rozhodování konkrétních sporných situací je totiž obvykle nutné přiklonit se k tomu, zda se co do řešené otázky projeví více jedno, nebo druhé chápání.*¹³

2.3.4 Autonomní teorie („the autonomous theory“)

Poslední čtvrtou je doktrína autonomní (nebo také sui generis). Byla vytvořena profesorkou práva z Lyonské univerzity Jacqueline Rubellin-Devichi v roce 1965. Ta tvrdí, že povaha arbitráže se dá určit na základě toho, k čemu má být použita, a jejího smyslu. Vyjadřuje také nezávislost mezinárodní arbitráže vůči právu národnímu myšlenkou, že k dosažení svého cíle se mezinárodní arbitráž musí odpoutat od institucí spojených s národním právem. Odmítá teorie předchozí s tím, že rozhodčí řízení nemůže být klasifikováno jako čistě smluvní, jurisdikční nebo smíšené.¹⁴

2.4 Pojem mezinárodní rozhodčí řízení

Rozhodčí řízení (rovněž známé jako arbitráž) lze definovat jako dobrovolné postoupení řešení sporu rozhodčímu soudu, nezávislým a nestranným rozhodcům popřípadě neutrální třetí osobě, která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí. K odlišení mezinárodního rozhodčího řízení od vnitrostátního je v první řadě důležité přiblížit pojem „mezinárodní“. V právní teorii se dělí na absolutní a relativní. O absolutní mezinárodní povahu řízení se jedná, pokud je řízení mezinárodní podle kteréhokoliv právního řádu, a naopak o relativní jde tehdy, jestliže je mezinárodní jen pro určitý právní řád.¹⁵

Důkladněji se termínem „mezinárodní“ zabývala Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL), která jej definovala pro účely své aplikace ve Vzorovém zákoně UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži. Dle článku 1. odst. 3 písm. a) je rozhodčí řízení mezinárodní, pokud strany, které plánují uzavřít rozhodčí smlouvu, mají v době jejího uzavření svá sídla v různých státech. Dle článku 1. odst. 3 písm. b) je to případ, „*kdy je místo konání*

¹³ BĚLOHLÁVEK, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 34.

¹⁴ LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KRÖLL, S. M. Comparative International Commercial Arbitration. The Netherlands: Kluwer Law International, 2003, str. 79-81.

¹⁵ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 44-45.

rozhodčího řízení dáno mimo společné sídlo stran, a dále případ, kdy je podstatná část závazku plněna mimo stát společného sídla (bydliště) stran nebo předmět sporu nejméně souvisí s tímto jiným státem.“¹⁶ Ve výčtu podmínek, kdy je rozhodčí řízení mezinárodní, dále navazuje v článku 1. odst. 3 písm. c) „Zde uvádí, že rozhodčí řízení je mezinárodní, pokud se strany výslovně dohodly na tom, že předmět rozhodčí smlouvy má vztah k více než jedné zemi.“¹⁷

2.5 Definice mezinárodní arbitráže

Za ucelenou definici mezinárodní arbitráže lze považovat tu, kterou přináší ve své knize McIlwraith: „Strictly speaking, an international arbitration is likely to be defined as an arbitration between parties of different nationalities, or an arbitration between parties of the same nationality where there are one or more other factors that connect the arbitration to a second country. These could be the place of arbitration or perhaps the subject matter of the dispute being in that second country, or even applicability of a foreign law.“¹⁸

2.6 Mezinárodní arbitráž v českém právním řádu

Česká republika označuje za mezinárodní ta rozhodčí řízení, která obsahují mezinárodní prvek. Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním (zákon č. 97/1963 Sb.) sice výraz mezinárodní prvek používá, ale blíže jej nespecifikuje, a tak jeho výklad podává odborná literatura. Monika Pauknerová ve svém článku píše: „O vztah s mezinárodním prvkem se jedná zejména tehdy, pokud má jeden ze subjektů sídlo nebo bydliště v zahraničí, případně má jinou než českou státní příslušnost, nebo se v zahraničí nachází místo plnění smlouvy, v zahraničí došlo ke vzniku škody, nachází se tam předmětná nemovitost apod.“¹⁹ Důraz je kladen také na to, aby mezinárodní prvek byl dostatečně významný a nikoliv zanedbatelný. Z výše uvedeného lze tedy dovodit, že mezinárodní prvek spočívá:

- a) V subjektech právního vztahu (tj. stranách smlouvy), který je předmětem sporu (rozdílné místo bydliště, státní příslušnost atd.).

¹⁶ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 45.

¹⁷ Tamtéž str. 45.

¹⁸ SAVAGE, J., MCILWRATH M. International Arbitration and Mediation. The Netherlands: Kluwer Law International, 2010, str. 5.

¹⁹ PAUKNEROVÁ, M. Aktuální otázky používání zahraničního práva v soudním a rozhodčím řízení. Právník, 2012, roč. CLI, čís. 12, str. 1265. ISSN 0231 – 6625.

- b) V účastnících řízení (rozdílné místo podnikání, státní příslušnost).
- c) V předmětu posuzovaného právního vztahu (smlouva byla uzavřena v zahraničí nebo její plnění se nachází mimo území státu apod.).
- d) V jiných skutečnostech, které mají vztah k jinému právnímu řádu.

Naopak vnitrostátní rozhodčí řízení je ve všech svých prvcích vázáno k jednomu státu.²⁰ Dne 1. 7. 2012 nabyl účinnosti nový Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR. Ten nově v paragrafu 57 odst. 2 uvádí pro účely sazebníku definici tuzemského sporu. Tím je dle tohoto Řádu takový spor, v němž se použije české hmotné právo, řízení se koná v češtině, na území České republiky, rozhodnutí se vydává v češtině a všichni účastníci, popřípadě organizační složky zahraničních právnických osob účastníci se sporu a zapsané v českém obchodním rejstříku, mají sídlo či bydliště na území České republiky.²¹

Strany upřednostňují rozhodčí řízení oproti soudnímu kvůli jeho několika uváděným výhodám. Na Právnické univerzitě Queen Mary v Londýně byl proveden a v roce 2006 publikován výzkum, který potvrdil, že pro řešení přeshraničních sporů 73 % respondentů preferuje mezinárodní rozhodčí řízení, a to buď užito samostatně (29 %), anebo v kombinaci s alternativními způsoby řešení sporu (44 %). Jako hlavní důvody své volby mezinárodní arbitráže uváděli vymahatelnost nálezů, neveřejnost jednání a možnost stran zvolit si rozhodce.²²

2.7 Výhody rozhodčího řízení

Jak v článku pro magazín týden uvedl první místopředseda Rozhodčího soudu advokát Radek Pokorný: „*Výhodou rozhodčího řízení je, že je výrazně rychlejší. Strany mají navíc vliv na složení senátu, proto si mohou vybírat arbitry, kteří jsou specializovaní na konkrétní případy. Naše justice totiž nepracuje se specializacemi, proto není soudce, který by se specializoval přímo na telekomunikace a tak dále. Když bude proto spor mezi telekomunikačními firmami, mohou si u Rozhodčího soudu sestavit senát tak, že o sporu budou*

²⁰ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 48.

²¹ § 57 odst. 2 Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky

²² International Chamber of Commerce. ICC Arbitration [online]. [cit. 11.3.2013] Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/>

rozhodovat lidé, kteří problematice skutečně rozumí.“²³ Ve své odpovědi nastínil, jaké jsou výhody rozhodčího řízení a v čem spočívají.

- Neveřejnost – oproti soudnímu řízení je to rozhodčí zásadně neveřejné. Sporné strany tak volbou arbitráže docílí zachování obchodního tajemství, důvěrných informací a jiných údajů, které si přejí utajit (např. existenci sporu vůbec).
- Jednoinstančnost – spočívá v tom, že vydáním rozhodčího nálezů řízení končí a jeho doručením stranám se stává konečným a závazným.
- Rychlost – každé rozhodčí řízení díky tomu, že se jedná o jednoinstanční a neformální řízení, je podstatně rychlejší. V nedávno zveřejněné studii, kterou zpracovalo Federal Mediation and Conciliation Service v USA, byla u sporů řešených arbitráží průměrná doba od podání do rozhodnutí okolo 475 dní, zatímco obdobné případy podané u soudu trvaly od 18 měsíců do tří let.²⁴ Jedním z dalších způsobů, jak se řízení urychlí, je stanovení lhůty, ve které musí být rozhodčí nález vydán, nebo konání tzv. urychleného rozhodčího řízení (v případě jeho uskutečnění musí být nález vydán ve velmi krátké lhůtě, bývá za něj ovšem vyžadován zvýšený poplatek - tzv. expresní příplatek).
- Výběr rozhodce – možnost stran zvolit si podle svého uvážení za rozhodce osobu (popřípadě osoby), která je znalcem či odborníkem v dané oblasti (např. při sporech s mezinárodním prvkem lze nominovat rozhodce se znalostí cizí právní úpravy) a vzhledem k tomu zvyšuje pravděpodobnost kvalifikovaného a nestranného rozhodnutí sporu.
- Uznání a výkon rozhodčích nálezů – Česká republika přijala Newyorskou úmluvu o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, kterou doposud ratifikovalo necelých 150 států světa.²⁵
- Nižší náklady – náklady řízení byly také tradičně považovány za neopominutelnou výhodu arbitráže, tento názor se v dnešní době mění. Jelikož je rozhodčí řízení stále více ovlivňováno tím soudním, stalo se více

²³ GALLISTL, V. „Eseróckové“ soudy jsou problém. Týden, 2012, roč. XIX, čís. 41, str. 64.

²⁴ REPA, B. Arbitration Pros and Cons [online]. Infogram: ©2013 [cit. 14. 3. 2013] Dostupné z: <http://www.nolo.com/legal-encyclopedia/arbitration-pros-cons-29807.html>

²⁵ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 25-28.

komplexním a podle toho také nákladným. Náklady se budou výrazně lišit s ohledem na složitost rozhodčího řízení, v závislosti na zvoleném místě řízení a jazyku jednání (s tím souvisejí dodatečné náklady na přepravu účastníků, svědků a dokumentů a překladatele). Mimo to musí strany zaplatit poplatky a výdaje rozhodce (rozhodců) apod.²⁶

2.8 Nevýhody rozhodčího řízení

Hlavní nevýhodou rozhodčího řízení je rozdíl v právní úpravě tzv. arbitrability sporu. Profesorka Rozehnalová píše: „*Ten právě v mezinárodních poměrech může ovlivnit negativně průběh sporu. Může tak dojít k situaci, kdy spor je v místě vedení sporu arbitrabilní a v místě nuceného výkonu rozhodčího nálezu nikoliv.*“²⁷

Další uváděnou nevýhodou je tzv. konečnost nálezu. Jakmile je rozhodčí nález vydán, nelze se proti němu odvolat ani v případě, že je takový nález nespravedlivý či nelogický.²⁸

Negativně se mohou podepsat na průběhu řízení také sporné strany. Pokud totiž nechtějí spolupracovat, nemají rozhodci k dispozici žádné donucovací pravomoci, jak je k součinnosti přimět.

3 PRAMENY PRÁVNÍ ÚPRAVY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

„*Pramen práva je pojem, který se používá ve dvou významech. Jednak ve smyslu pramenů materiálních, kam řadíme společenské podmínky vedoucí ke vzniku možnosti a současně i potřeby úpravy určitého jevu, jednak ve smyslu pramenů formálních, pod nimiž jsou uváděny zdroje, formy poznání obsahu právních pravidel.*“²⁹ Nejdůležitějšími formálními prameny upravující rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku jsou mezinárodní úmluvy, nemalý význam mají ovšem také vnitrostátní předpisy jednotlivých zemí, rozhodčí řády

²⁶ Israeli Cross Border Transactions Blog. International Arbitration – Pros and Cons [online]. [cit. 17.3.2013] Dostupné z: <http://crossbordertransactionsblog.com/?p=196>

²⁷ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 63.

²⁸ REPA, B. Arbitration Pros and Cons [online]. Infogram: ©2013 [cit. 14. 3. 2013] Dostupné z: <http://www.nolo.com/legal-encyclopedia/arbitration-pros-cons-29807.html>

²⁹ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 81.

soudů, nebo jiné vzorové řády a zákony, zpracované různými mezinárodními organizacemi.

K právní regulaci mezinárodního rozhodčího řízení slouží tři skupiny norem:

- a) Normy procesní – těmi se řídí průběh řízení, rozhodčí smlouva a výkon rozhodčího nálezu.
- b) Normy mezinárodního práva soukromého – určí hmotné právo.
- c) Normy hmotného práva – použijí se při rozhodování o meritu věci.³⁰

Nejvýrazněji se do právní regulace mezinárodní arbitráže zapsala Komise Organizace spojených národů (OSN) pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL). Ta byla založena v roce 1966 Rezolucí valného shromáždění OSN. UNCITRAL přispívá k harmonizaci práva mezinárodního obchodu několika způsoby. Především sjednává unifikační vzorové předpisy, mnohostranné mezinárodní úmluvy a legislativní doporučení, která jsou celosvětově přijímaná a respektovaná. Mezi nejvýznamnější dokumenty, které tato Komise vytvořila, patří:

- a) Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (New York, 1958)
- b) Rozhodčí pravidla UNCITRAL (1976)
- c) Doporučení pro rozhodčí instituce a ostatní orgány zúčastněné v arbitrážních řízeních podle rozhodčích pravidel UNCITRAL (1982)
- d) Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž (1985)

3.1 Mezinárodní úmluvy mnohostranné

3.1.1 Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

„The New York Convention“ přijatá 10. června 1958 v New Yorku, ve svých šestnácti člancích stanovuje práva a povinnosti signatářským státům v oblasti uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, a tudíž je jedním z klíčových unifikačních dokumentů pro mezinárodní arbitráž. V roce 2013 počet států, které ji ratifikovaly, stoupl na nynějších 148. Smluvní státy tedy musí v první řadě rozhodčí nálezy vydané v zahraničí uznat a poté je vykonat v souladu se svým právním řádem. Newyorská úmluva uvádí několik výjimek, kdy národní soudy mohou odmítnout nálezy uznat nebo vykonat:

³⁰ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 81.

- a) neplatná rozhodčí smlouva;
- b) rozhodčí nález porušuje procesní práva strany, vůči níž je uplatňován;
- c) rozhodce překročil svou pravomoc;
- d) existují nesrovnalosti ve složení rozhodčího soudu nebo v rozhodčím řízení;
- e) nález se dosud nestal pro strany závazným, byl zrušen, anebo byl odložen příslušným orgánem země, v níž byl vydán.³¹

Originál listiny je uložen v depozitáři OSN.

3.1.2 Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži

„The European Convention on International Commercial Arbitration“ byla sjednána v roce 1961 v Ženevě pod záštitou Evropské hospodářské komise OSN.³² Ratifikovala ji většina států Evropy s výjimkou Velké Británie a Holandska. Oproti Newyorské úmluvě, jejíž existenci výslovně zmiňuje ve své preambuli, se zaměřila na organizaci a průběh arbitráže. Dále obsahuje řadu procesních pravidel týkajících se rozhodčího řízení, jako například určení rozhodců v případě, kdy se strany nemohou na jejich určení dohodnout, nebo postup na určení platného práva. V článku jedna uvádí rozsah své působnosti:

- a) *to arbitration agreements concluded for the purpose of settling disputes arising from international trade between physical or legal persons having, when concluding the agreement, their habitual place of residence or their seat in different Contracting States;*
- b) *to arbitral procedures and awards based on agreements referred to in paragraph 1(a) above.*³³

3.1.3 Meziamerická úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži

„Inter-American Convention on International Commercial Arbitration“ - „Panama Convention“ byla přijata v rámci Organizace amerických států („OAS“) v roce 1975. Dosud byla ratifikována 19 státy amerického kontinentu, a to včetně

³¹ viz. Čl. V Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

³² United Nations Treaty Collection. European Convention on International Commercial Arbitration [online]. Infogram: ©2013 [cit. 9.3.2013] Dostupné z: http://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&lang=en

³³ viz. Čl. 1 Evropské úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži

Spojených států amerických. Tato úmluva upravuje rozhodčí smlouvu a její formu, ustavení rozhodce, uznání a výkon rozhodčího nálezu. Zajímavostí je, že právě Spojené státy, jako jediný ze signatářských států, vymezily jasná pravidla v rámci výhrad během ratifikačního procesu pro případný střet Panamské a Newyorské úmluvy.³⁴ „*Dle první výhrady, není-li mezi stranami rozhodčí smlouvy výslovně stanoveno jinak, jestliže se střetnou Panamská a Newyorská úmluva a jestliže většina smluvních stran jsou občany státu nebo států, které ratifikovaly nebo přistoupily k Panamské úmluvě a jsou členy OAS, aplikuje se Panamská úmluva. Ve všech ostatních případech se pak aplikuje Newyorská úmluva.*“³⁵

3.1.4 Úmluva o ochraně lidských práv a svobod

Původně úmluva o lidských právech měla jen malý (nebo vůbec žádný) vliv na mezinárodní arbitráž. Tím, že se strany dohodly vyřešit svůj spor v rozhodčím řízení, se dobrovolně vzdaly ochrany u soudu. „*Posun, který v této otázce nastal, akcentuje dva momenty. Za prvé stát nemůže vykonat rozhodčí nález, který by hrubě porušil požadavky článku 6 odst. 1. Za druhé stát musí přijmout taková opatření, aby existovaly i v rozhodčím řízení garance zachování požadavků tohoto článku.*“³⁶

3.2 Mezinárodní smlouvy dvoustranné

Mezinárodní rozhodčí řízení je nejčastějším prostředkem řešení u těchto dvou skupin dvoustranných smluv („Bilateral Investment Treaties“ - „BITs“): o právní pomoci (dohoda mezi dvěma státy za účelem právní pomoci mezi soudy či jinými orgány dvou států a k zajištění uznání a výkonu soudních popřípadě rozhodčích nálezů) a o ochraně a podpoře investic (dohoda, která určuje

³⁴ CRHA, M. Uznání a výkon rozhodčího nálezu podle meziamerické úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži. Dny práva – 2009 – Days of Law: The Conference Proceedings, 1. Edition. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1.

³⁵ CRHA, M. Uznání a výkon rozhodčího nálezu podle meziamerické úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži. Dny práva – 2009 – Days of Law: The Conference Proceedings, 1. Edition. Brno: Masaryk University, 2009, ISBN 978-80-210-4990-1.

³⁶ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 83.

podmínky pro soukromé investice občanů a společností jednoho státu v jiném státě tzv. „host State“).³⁷

3.3 Vnitrostátní normy

3.3.1 USA

Právní úprava rozhodčího řízení v USA je obsažena ve Federálním zákoně o arbitráži („Federal Arbitration Act“ = FAA). FAA obsahuje 2 oddělené sekce podle toho, zda se jedná o vnitrostátní arbitráž (Chapter 1), nebo o mezinárodní rozhodčí řízení (Chapters 2 and 3). Mezinárodní sekce se dále dělí na 2 kapitoly (ty byly k zákonu doplněny novelami z let 1970 – Newyorská úmluva a 1990 – Panamská úmluva), kdy vzniklé spory se budou řídit buď Newyorskou úmluvou o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, nebo Panamskou úmluvou. Federální zákon o arbitráži byl přijat jednomyslně jak Sněmovnou reprezentantů (což je dolní komora Kongresu Spojených států), tak Senátem (horní komora) v roce 1925.³⁸

Vztah mezi Federálním zákonem o arbitráži a vnitrostátní úpravou jednotlivých států byl vymezen během uzákonění FAA: *“Congress declared a national policy favoring arbitration and withdrew the power of the states to require a judicial forum for the resolution of claims that the contracting parties agreed to resolve by arbitration.”*³⁹ Dle Nejvyššího soudu USA („Supreme Court“) existují dvě omezení FAA ohledně vymahatelnosti ustanovení o arbitráži, a sice že musí být součástí písemné námořní smlouvy nebo smlouvy prokazující obchodní transakci.⁴⁰

Každý stát Unie přijal vlastní národní zákon zabývající se obchodní arbitráží a mnoho z nich - konkrétně 38 a Kolumbijský okres (územně se kryje s hlavním městem Washington) – uzákonilo „Uniform Arbitration Act“ z roku

³⁷ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 86.

³⁸ BORN, G. B. International commercial arbitration. . Volume I. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 132-135.

³⁹ Meyerson, B. E. Arizona adopts the Revised Uniform Arbitration Act [online]. [cit. 13.3.2013] Dostupné z: http://www.brucemeyerson.com/documents/RUAA_Article.pdf dle: Southland Corp. v. Keating, 465 U.S. 1, 10 (1984).

⁴⁰ Meyerson, B. E. Arizona adopts the Revised Uniform Arbitration Act [online]. Dostupné z: http://www.brucemeyerson.com/documents/RUAA_Article.pdf

1956, jehož novelizovaná verze byla přijata Konferencí Komisařů⁴¹ v roce 2000. První verze měla podobné znění jako FAA, ta druhá z roku 2000 („Reformed Uniform Arbitration Act“ – „RUAA“) doplnila řadu nových ustanovení ohledně rozhodčího soudu, rozhodčího řízení, formy rozhodčího nálezu, imunity rozhodců atd.⁴² V jejich případě bylo například do RUAA vtěleno ustanovení, které poskytuje rozhodcům imunitu vůči žalobě od sporných stran. Tím je vylepšena pozice osob, které jsou ochotny vykonávat funkci rozhodců. Stejná imunita je totiž v současné době poskytována i americkým soudcům.

Co se právní úpravy mezinárodního rozhodčího řízení týká, na federální úrovni není dostatečně upravena. Mnoho států vyplnilo tuto mezeru ve federální legislativě vlastními zákony o mezinárodním rozhodčím řízení (např. Kalifornie – Arbitration and Conciliation of International Commercial Disputes, Havaj – Hawaii International Arbitration, Mediation, and Conciliation Act, Georgie – Georgia Arbitration Code atd.).

3.3.2 Mexiko

Mexiko vtělilo arbitráž do části čtvrté svého obchodního zákoníku („Codigo de Comercio“ – „Titulo Cuarto del Arbitraje Internacional“). Připojilo se ke státům, které inkorporovaly Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž do své právní úpravy. V roce 1989 byla uzákoněna opatření týkající se rozhodčího řízení a v roce 1993 ta o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Část čtvrtá se jmenuje „Del Arbitraje Comercial“, dělí se na 10 kapitol („Capítulos“), které ve svých člancích 1415 až 1480 obsahuje obecná ustanovení, rozhodčí smlouvu, složení rozhodčího soudu, pravomoc rozhodčího soudu, průběh rozhodčího řízení, tvorbu arbitrážního rozsudku a ukončení řízení, náklady, výkon cizích nálezů a jako poslední soudní kontrolu obchodních transakcí a arbitráže.⁴³

⁴¹ Národní konference komisařů pro sjednocení státního práva (National Conference of Commissioners on Uniform State Law - „NCCUSL“) je nezisková organizace tvořená komisaři zastupující jednotlivé státy Unie. Každý stát je reprezentován právě jedním komisařem. Hlavním úkolem této organizace je diskuze, které oblasti práva by měly být jednotné ve všech státech.

⁴² BORN, G. B. International commercial arbitration. . Volume I. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 142.

⁴³ Título Cuarto del Código de Comercio

3.3.3 Česká republika

V roce 1994 byl v České republice přijat zákon č. 216/ 1994 o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který byl v loňském roce významně novelizován (zákonem č. 19/2012). Tato tzv. „euronovela“, která nabyla účinnosti 1. dubna 2012, má harmonizovat českou úpravu s právem Evropské unie především v oblasti ochrany spotřebitele (zejména se jedná o Směrnici ES 93/13 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách), která byla doposud řešena judikaturou. V důvodové zprávě k novele jsou zmíněny mimo jiné i tyto dvě rozhodnutí – C-168/05 Mostaza Claro a C-40/08 Asturcom. „V návaznosti na citovanou judikaturu byl tedy novelou změněn nejen § 33 RozŘ, kde byla pro případ spotřebitelských sporů odstraněna podmínka uplatnění námítky neplatnosti rozhodčí doložky nejpozději při prvním úkonu ve věci samé, ale rovněž § 32 odst. 1 RozŘ, v němž byla pro soud, který rozhoduje z podnětu spotřebitele o zrušení rozhodčího nálezu, zakotvena povinnost *ex offio* přezkoumat, zda nejsou dány důvody zrušení rozhodčího nálezu z důvodů uvedených v ustanovení § 31 písm. a) až d) nebo h). S odkazem na zmíněná rozhodnutí ESD došlo rovněž k novelizaci § 35 RozŘ, kde bylo umožněno domáhat se zrušení rozhodčího nálezu z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky i ve vykonávacím řízení.“⁴⁴ Zavedla ovšem i řadu dalších podstatných změn.

3.3.4 Euronovela zákona o rozhodčím řízení

Mírně se rozšířila objektivní arbitrabilita, když kromě sporů, které spadají do pravomoci soudů, jsou nyní arbitrabilní i ty, které náležejí do pravomoci jiných orgánů, pokud to stanoví zvláštní předpisy.⁴⁵ Jako příklad této změny uvádí profesor Bělohávek ve svém článku: „Podle § 108 odst. 1 písm. g) ZEK rozhoduje Český telekomunikační úřad (ČTÚ) ve sporech, stanoví-li tak zákon. Český telekomunikační úřad je podle ZEK nadán pravomocí rozhodovat dva typy soukromoprávních sporů, a to spory mezi operátory a tzv. účastnické spory (mezi operátorem a příjemcem služby – účastníkem, resp. uživatelem). Dochází tak ke změně výlučné pravomoci ČTÚ tím, že se rozšiřuje arbitrabilita sporů týkajících

⁴⁴ HLAVÁČ, A. Soulad novely zákona o rozhodčím řízení s dosavadní soudní judikaturou. Právní fórum, 2012, roč. 9, čís. 10, str. 459.

⁴⁵ § 2 odst. 1 Zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

se elektronických komunikací.“⁴⁶ Další významnou změnou je stanovení minimálního obsahu rozhodčí smlouvy týkající se spotřebitelských vztahů (o tom bude pojednáno více v kapitole „rozhodčí smlouva“ této diplomové práce).

Pro spotřebitelské vztahy byl nově zaveden i veřejně (každý do něj může nahlížet) dostupný seznam rozhodců vedený ministerstvem spravedlnosti podle § 35a RozŘ. Rozhodovat o sporu ze spotřebitelských smluv může pouze rozhodce zapsaný do tohoto veřejnoprávního rejstříku. Do seznamu rozhodců ministerstvo spravedlnosti na žádost zapíše fyzickou osobu, která je způsobilá k právním úkonům, je bezúhonná, získala vysokoškolské vzdělání v oboru právo (tímto byly stanoveny požadavky na vzdělání rozhodce), nebyla v posledních 5 letech na základě rozhodnutí ministerstva vyškrtuta ze seznamu rozhodců a uhradila poplatek 5000 Kč.⁴⁷ Rozhodci, kteří jsou zapsáni na seznamu rozhodců pro spotřebitelské spory vedeném Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR, jsou od placení poplatku osvobozeni. Jak zdůrazňuje profesor Bělohlávek ve svém příspěvku: „Je nutno opakovaně zdůraznit, že výše popsané změny se vztahují jen na rozhodčí smlouvy, resp. spory ze spotřebitelských smluv. Bylo by chybou tuto speciální úpravu aplikovat (byť za pomoci analogie) i na jiné než spotřebitelské spory. Takové pokusy, které bohužel nelze à priori zcela vyloučit a autor je dokonce předpokládá, by byly v zásadním rozporu se smyslem Novely RozŘ. Cílem těchto změn je zvýšení ochrany spotřebitele.“⁴⁸

Novela RozŘ se na několika místech zaměřila na problematiku tzv. arbitrážních center⁴⁹. Po novele bylo rozšířeno znění § 7 odst. 1 o následující větu: „Rozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4.“⁵⁰ Tímto novela zpřesňuje a ujasňuje postavení arbitrážních center. Otázkou arbitrážních center se ještě před přijetím novely zabýval ve své činnosti i Ústavní soud, když se usnesl: „Pokud však subjekt, který není stálým rozhodčím soudem podle RozŘ, vykonává

⁴⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. Změny v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie., čís. 5, 2012, str.15. ISSN 1210-6348

⁴⁷ § 35b odst. 1 RozŘ

⁴⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. Změny v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie., čís. 5, 2012, str.17. ISSN 1210-6348

⁴⁹ Soukromé právnické osoby, které administrativně, materiálně a ekonomicky organizují rozhodčí řízení. Nejedná se ovšem o stálé rozhodčí soudy – ty mohou být založeny pouze zákonem.

⁵⁰ § 7 RozŘ

*takové činnosti, které spadají podle RozŘ výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o zcela zřejmý a logicky odůvodnitelný úmysl odporující zákonu.*⁵¹ Na základě judikatury tedy byl vtělen do zákona zákaz používání takových označení v názvech právnických osob, která by vyvolávala klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud.

K taxativním důvodům, pro které je možné zrušit rozhodčí nález soudem, přibýly 2 nové. Oba se vztahují na spory ze spotřebitelských smluv, a sice pokud rozhodce (popřípadě stálý rozhodčí soud) jednal v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem, anebo rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5 (či jsou tyto informace neúplné, nepřesné nebo nepravdivé).⁵²

3.3.5 Nová právní úprava rozhodčího řízení s mezinárodním prvkem v ČR

V důsledku celkové rekonstrukce soukromého práva (kdy se hlavní pozornost upíná k novému občanskému zákoníku – „NOZ“) byl přijat nový zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „NZMPS“), který nabude účinnosti 1. ledna 2014. Zákonodárce tak reaguje nejen na odlišnou terminologii, kterou obsahuje a zavádí NOZ, ale také na řadu právních předpisů Evropské unie, se kterými musí být český právní řád v souladu. Ve svých 125 paragrafech nabízí podrobnou úpravu několika dosud neupravených oblastí (např. specifickou úpravu práva rozhodného pro tzv. statusové otázky právnické osoby, hraniční určovateli obvyklého pobytu, kolizní úpravu směnek a šeků – ta byla doposud upravena v zákoně směnečném a šekovém atd.).⁵³

Pro tuto práci je ovšem stěžejní nová úprava rozhodčího řízení s mezinárodním prvkem, a to včetně uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, kterou NZMPS taktéž obsahuje. Nachází se v části sedmé a zahrnuje čtyři oblasti:

⁵¹ Usnesení ÚS sp. zn. II. ÚS 3057/10 ze dne 5.10.2011

⁵² § 31 g,h RozŘ

⁵³ BŘÍZA, P. Nový zákon o mezinárodním právu soukromém je pro praxi přínosem. Idnes.cz/Právo [online]. August/2012 [cit. 9.3.2013]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/novy-zakon-o-mezinarodnim-pravu-soukromem-je-pro-praxi-prinosem-phk-/pravo.aspx?c=A120817_155730_pravo_vr

rozhodčí smlouvu, způsobilost cizince být rozhodcem, určení rozhodného práva a uznání a výkon rozhodčích nálezů.

Přípustnost rozhodčí smlouvy (tedy arbitrabilita) zůstává nezměněna, řídí se dle českého právního řádu. „*Pokud jde o ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy, dosavadní jednostranná kolizní norma, tj. ostatní náležitosti se posuzují podle ZRŘ , tj. dle českého práva, jestliže rozhodčí nález má být vydán v tuzemsku, se rozšiřuje na oboustrannou kolizní normu, tyto náležitosti se posuzují podle právního řádu státu, v němž má být vydán rozhodčí nález.*“⁵⁴

K dosavadnímu znění § 4 odst. 2 ZRŘ⁵⁵ o způsobilosti cizince být rozhodcem se v NZMPS přidávají další specifické požadavky pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Ty dále upřesní zvláštní zákon.

Stejný zůstává také postup pro určení rozhodného práva, kdy rozhodné je v prvé řadě právo zvolené stranami. Pokud si samy strany právo nezvolily, učiní tak za ně rozhodce. Ten může na základě výslovného pověření stranami rozhodovat podle zásad spravedlnosti. Odkazem na čl. 87 odst. 2 v závěru paragrafu 119 NZMPS se výrazně posiluje ochrana spotřebitele i pro oblast rozhodčího řízení. Stanoví se v něm, že pokud právní poměr založený spotřebitelskou smlouvou úzce souvisí s územím některého členského státu Evropské unie, nemůže být spotřebitel zbaven ochrany příslušející mu podle českého práva, jestliže řízení probíhá v České republice, i když pro smlouvu bylo zvoleno nebo i jinak se má použít právo jiného než členského státu Evropské unie.

Konečně poslední oblast se týká uznání a výkonu rozhodčích nálezů. Ta přejímá dosavadní právní úpravu s několika zpřesňujícími formulacemi. Novým, a tedy čtvrtým důvodem pro odepření uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu je, že daný nález byl zrušen ve státě, v němž byl vydán nebo podle jehož právního řádu byl vydán. Původní tři jsou následující: 1. není podle práva státu, v němž byl vydán, pravomocný nebo vykonatelný, 2. je stížen vadou, která je důvodem pro zrušení českého rozhodčího nálezu soudem, 3. odporuje veřejnému pořádku.

⁵⁴ KOCINA, J; POLÁČEK, B.; et al. Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 167. ISBN 978-80-7380-349-0.

⁵⁵ § 4 odst. 2 ZRŘ: „Cizinec může vykonávat funkci rozhodce, jestliže splňuje podmínku zletilosti, bezúhonnosti a způsobilosti k právním úkonům, přičemž podmínka způsobilosti k právním úkonům se řídí právním řádem státu, jehož je příslušníkem. Stačí však, má-li takováto osoba způsobilost k právním úkonům podle práva České republiky.“

K uznání cizího rozhodčího nálezu dojde v případě, pokud se k němu přihlédne, jako by to byl rozhodčí nález český. Avšak český soud nařizuje odůvodněným rozhodnutím výkon takového nálezu.⁵⁶

3.4 Mezinárodní rozhodčí instituce

3.4.1 „*International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce*“

Nejvýznamnějším a nejdéle fungujícím mezinárodním rozhodčím soudem je Rozhodčí soud mezinárodní obchodní komory („*International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce*” – “ICC”). Byl založen v roce 1923, sídlí v Paříži a v mnoha ohledech byl průkopníkem mezinárodní obchodní arbitráže, jak ji známe dnes.⁵⁷ Skládá se z více než 100 členů z devadesáti zemí světa. Jeho globální popularita pramení z několika příčin.

Zaručuje stranám neutrální prostředí tím, že jim nabízí svobodu výběru, jak a kde chtějí svůj spor vyřešit a nezávislost rozhodců. Soud zajišťuje jeho řádný průběh od začátku do konce, svým dohledem zvyšuje jeho kvalitu a garantuje vykonatelnost nálezu. Od svého vzniku spravoval okolo 19 000 případů, v nichž sporné strany a rozhodci pocházeli přibližně ze 180 různých zemí.⁵⁸

Vzor rozhodčí doložky

ICC nabízí zájemcům též vzor rozhodčí doložky:

“All disputes arising out of or in connection with the present contract shall be finally settled under the Rules of Arbitration of the International Chamber of Commerce by one or more arbitrators appointed in accordance with the said Rules.”

V případě, že si strany chtějí vyhradit určité právo (počet rozhodců; místo, kde se bude arbitráž konat, anebo jednacím jazyk), musejí to v rozhodčí doložce

⁵⁶ Zákon o mezinárodním právu soukromém (Sbírka zákonů č. 91 / 2012)

⁵⁷ International Chamber of Commerce. ICC Arbitration [online]. [cit. 11.3.2013] Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/>

⁵⁸ Tamtéž.

výslovně uvést. Aby nedošlo k nechtěným komplikacím, je žádoucí doložku vypracovat pečlivě a jasně.⁵⁹

Mimo tento mezinárodní rozhodčí soud sídlí v Evropě ještě řada dalších:

- a) Mezinárodní rozhodčí soud při Spolkové hospodářské komoře ve Vídni (International Arbitration Center of the Austrian Federal Economic Chamber)
- b) Londýnský mezinárodní rozhodčí soud (London Court of International Arbitration)
- c) Středisko pro arbitráž a mediaci WIPO v Ženevě (World Intellectual Property Organization Arbitration and Mediation Center)
- d) Arbitrážní institut při Stockholmské obchodní komoře ve Stockholmu (Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce)⁶⁰

3.4.2 „American Arbitration Association“

Tato nezisková organizace má pobočky po celých Spojených státech a poskytuje služby jak jednotlivcům, tak organizacím, které si přejí vyřešit svůj spor mimosoudně. Úkolem AAA je spravovat jednotlivé případy od jejich podání až do uzavření. Své administrativní služby poskytuje nejen v USA, nýbrž také v zahraničí prostřednictvím svého Mezinárodního střediska pro řešení sporů Americké arbitrážní asociace („*International Center for Dispute Resolution*“ – „ICDR“ of the *American Arbitration Association* = zkratka „AAA“).

Ty spočívají v pomoci při jmenování rozhodců a zprostředkování informací, jaké možnosti sporné strany k vyřešení svého problému mohou využít. Tým rozhodců, které má AAA k dispozici, čítá více než 7 000 odborníků po celém světě. Pro svou činnost vydal také Etický kodex rozhodců a veškeré informace o konkrétních rozhodcích jsou stranám poskytnuty po podání žaloby. AAA si navíc vytvořila vlastní pravidla a postupy (The AAA's Rules and

⁵⁹ International Chamber of Commerce. Standard ICC Arbitration Clauses [online]. [cit. 11.3.2013] Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/Standard-ICC-Arbitration-Clauses/>

⁶⁰ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 30.

Procedures), která detailně popisují jednotlivé kroky v průběhu řízení a zajišťují stranám spravedlivé a rovné zacházení.⁶¹

Vzor rozhodčí doložky

Pokud se účastníci dohodnou, že svůj spor, ať již nastalý nebo budoucí, přenechají k vyřešení rozhodcům z AAA, mohou pro sepsání rozhodčí doložky využít novou aplikaci („Alternative Dispute Resolution Clause Builder tool“), kterou na svých webových stránkách⁶² toto středisko zavedlo. K vygenerování požadované doložky je nutné zvolit ve formuláři, že se jedná o spor obchodní povahy, zda již probíhá nebo má být uplatněn až na případný budoucí a že má být řešen jen prostřednictvím arbitráže nebo arbitráže a mediace. Základní rozhodčí doložka (v případě zadání: spor obchodní povahy, již existující, arbitráž) zní:

„We, the undersigned parties, hereby agree to submit to arbitration administered by the American Arbitration Association under its Commercial Arbitration Rules the following controversy:

We further agree that a judgment of any court having jurisdiction may be entered upon the award.“⁶³

Program ovšem umožňuje specifikovat požadavky prostřednictvím dalších náležitostí (Standard Arbitration Clause Options), které jsou obvykle v doložkách uvedené (počet rozhodců, kvalifikace rozhodce, dějiště arbitráže, rozhodné právo, doba trvání rozhodčího řízení atd.)

3.4.3 „The International Centre for Settlement of Investment Disputes“

Je mezinárodní instituce založená Úmluvou o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965 (Úmluva ICSID tzv. Washingtonská

⁶¹ American Arbitration Association. Arbitration [online]. Infogram: ©2013 [cit. 10.3.2013] Dostupné z:

http://www.adr.org/aaa/faces/services/disputeresolutionservices/arbitration?_afLoop=1237398138299473&_afWindowMode=0&_afWindowId=ynm5m0vkv_55#%40%3F_afWindowId%3Dym5m0vkv_55%26_afLoop%3D1237398138299473%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D19zimb7ngk_4

⁶² American Arbitration Association. Alternative Dispute Resolution Clause Builder Tool beta [online]. Infogram: ©2013 [cit. 10.3.2013] Dostupné z:

http://www.clausebuilder.org/cb/faces/index?_afLoop=1244459725322202&_afWindowMode=0&_adf.ctrl-state=16tgfj7gq9_58

⁶³ American Arbitration Association. Alternative Dispute Resolution Clause Builder Tool beta [online]. Infogram: ©2013 [cit. 10.3.2013] Dostupné z:

http://www.clausebuilder.org/cb/faces/standard/StandardSelection?_adf.ctrl-state=16tgfj7gq9_142

úmluva) se sídlem ve Washingtonu. Úmluva má v současné době 158 signatářských států, z nichž 147 uložilo své listiny o ratifikaci, přijetí nebo schválení. Řídícím orgánem je správní rada, do které každý ze smluvních států nominuje jednoho svého zástupce. Předsedou správní rady je prezident Světové banky. Spory jsou řešeny prostřednictvím smírčího nebo rozhodčího řízení. V případě sporu mezi poškozeným investorem a státem je soud pro rozhodčí řízení sestaven podle Washingtonské úmluvy.⁶⁴

Pravomoc tribunálu se dle článku 25 Úmluvy ICSID vztahuje na:

- a) „Právní spory,
- b) *vnikající přímo z investice*
- c) *mezi Smluvním státem a příslušníkem druhého Smluvního státu; a*
- d) *strany sporu písemně souhlasily s předložením sporu Centru.*“⁶⁵

Obecně platí, že řízení ICSID se konají ve Washingtonu. Strany si ale mohou vybrat i z jiných nabízených lokalit, musí se ovšem jednat o takovou instituci, se kterou má ICSID uzavřenou dohodu. V oblasti rozhodčího řízení jsou to tyto instituce (do dnešního dne): Permanent Court of Arbitration at The Hague, Regional Arbitration Centres of the Asian-African Legal Consultative Committee at Cairo, at Kuala Lumpur and at Lagos, Australian Commercial Disputes Centre at Sydney, Australian Centre for International Commercial Arbitration at Melbourne, Singapore International Arbitration Centre, Gulf Cooperation Council Commercial Arbitration Centre at Bahrain, German Institution of Arbitration, Maxwell Chambers, Singapore, Hong Kong International Arbitration Centre, Centre for Arbitration and Conciliation at the Chamber of Commerce of Bogota a China International Economic and Trade Arbitration Commission.⁶⁶

Tým rozhodců se skládá z kvalifikovaných profesionálů a každý stát do něj navrhne 4 rozhodce, kteří mohou, ale také nemusí být občany daného státu.

⁶⁴ International Centre for Settlement of Investment Disputes. [online] [cit. 21.3.2013] Dostupné z: <https://icsid.worldbank.org/ICSID/Index.jsp>

⁶⁵ LICHNOVSKÝ, B. Význam „investic“ v arbitrážích podle mezinárodních smluv o ochraně investic. [online] [cit. 22.3.2013] Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vyznam-investic-v-arbitrazich-podle-mezinarodnich-smluv-o-ochrane-investic-82007.html>

⁶⁶ International Centre for Settlement of Investment Disputes. Institutional Arrangements. [online] [cit. 21.3.2013] Dostupné z: https://icsid.worldbank.org/ICSID/Servlet?requestType=CasesRH&actionVal=RightFrame&FromPage=Co-operation%20agreements&pageName=Coop_with_Oth_Inst

Předseda určí 10 rozhodců s omezením, že každý musí být z jiného státu. Takto vybraní rozhodci jsou zvoleni na období 6 let.

Vzor rozhodčí doložky

ICSID nabízí širokou škálu vzorů použitelných na specifické fáze či typy sporů. Celkem 12 vzorů obsahuje základní (pro spory vzniklé v budoucnu a na již probíhající) a speciální verzi rozhodčí doložky.

Základní vzor rozhodčí doložky pro spor v budoucnu vzniklý:

„The [Government]/[name of constituent subdivision or agency] of name of Contracting State (hereinafter the "Host State") and name of investor(hereinafter the "Investor") hereby consent to submit to the International Centre for Settlement of Investment Disputes (hereinafter the "Centre") any6 dispute arising out of or relating to this agreement for settlement by [conciliation]/[arbitration]/[conciliation followed, if the dispute remains unresolved within time limit of the communication of the report of the Conciliation Commission to the parties, by arbitration] pursuant to the Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States (hereinafter the "Convention").“⁶⁷

Speciální verze se zaměřují na zvláštní ustanovení týkající se: předmětu sporu, smluvních stran, způsobu jmenování rozhodců, rozhodného práva, ustanovení týkajících se opravných prostředků, označení generálního tajemníka ICSID za osobu oprávněnou ke jmenování rozhodců ad hoc atd.

3.4.4 „Centro de Mediación y Arbitraje“

Od svého založení v roce 1874 Národní obchodní komora v Mexiko City („la Cámara Nacional de Comercio de la Ciudad de México“ – dále jen „CANACO“) usilovala o vytvoření určitého mechanismu, který by řešil spory mezi obchodníky. To se podařilo až kolem roku 1940, kdy byla formálně vytvořena oblast při CANACO věnovaná mezinárodnímu rozhodčímu řízení („El Centro de Mediación y Arbitraje de CANACO“ – dále jen „Centro“). Centro je instituce, která poskytuje služby v oblasti rozhodčího a mediačního řízení. Jeho

⁶⁷ International Centre for Settlement of Investment Disputes. Clause 1. [online] [cit. 22.3.2013] Dostupné z: <https://icsid.worldbank.org/ICSID/StaticFiles/model-clauses-en/7.htm#a>

hlavním úkolem je dohlížet na dodržování pravidel během těchto řízení.⁶⁸ Stranám, které se rozhodly svůj spor předložit k arbitráži CANACO, je doporučeno, aby věnovaly zvýšenou pozornost pokynům, které jsou na webových stránkách dostupné. V sekci písemnosti a dokumenty je zdůrazněno, že veškeré písemnosti a dokumenty k nim připojené musí být předloženy každé ze stran, každému z rozhodců a Komisi („la Comisión de Mediación y Arbitraje Comercial“ – „Comisión“), jak je uvedeno v rozhodčím řádu.

Pokud si strany přejí, aby jejich obchodní spor byl řešen v arbitráži CANACO, mohou se dohodnout na následující doložce:

*"Todo litigio, controversia o reclamación resultante de este contrato o relativo a este contrato, su incumplimiento, resolución o nulidad, se resolverá mediante arbitraje de conformidad con el Reglamento de Arbitraje de la Cámara Nacional de Comercio de la Ciudad de México."*⁶⁹

Stranám se doporučuje v rozhodčí smlouvě upřesnit následující informace:

- a) Počet rozhodců: *El número de árbitros será... (uno o tres)*
- b) Místo konání arbitráže: *El lugar del arbitraje será... (ciudad y país)*
- c) Jazyk, ve kterém bude řízení vedeno: *El idioma que se utilizará en el procedimiento arbitral será...*
- d) Rozhodné právo: *El derecho aplicable a la controversia será...*⁷⁰

3.4.5 „Centro de Arbitraje de México“

Jako dynamicky se rozvíjející se jeví arbitrážní centrum Mexika (Centro de Arbitraje de México = CAM). Je to speciální soukromá instituce, která se zaměřuje na poskytování služeb v oblasti rozhodčího řízení. Vznikla v roce 1997 s cílem nabídnout podnikatelům alternativní způsob řešení jejich obchodních sporů. Na svých webových stránkách⁷¹ zveřejnilo statistiku, kde uvádí, že spornými stranami za rok 2012 byli sice v 94 % Mexičané, ale zbylá 4 % tvořili

⁶⁸ Centro de Mediación y Arbitraje de México. Quiénes somos?[online] [cit. 19.3.2013] Dostupné z: <http://www.arbitrajecanaco.com.mx/home/contenido.php?id=3&con=informacion>

⁶⁹ Centro de Mediación y Arbitraje de México. Cláusulas modelo CANACO [online][cit. 9.3.2013] Dostupné z: <http://www.arbitrajecanaco.com.mx/home/contenido.php?id=107&con=informacion>

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ Centro de Arbitraje de México [online]. [cit. 15.3.2013] Dostupné z: www.camex.com.mx

Američané a 2 % pocházela z ostatních zemí (Německa, Švýcarska, Španělska, Skotska atd.).

Průběh rozhodčího řízení je znázorněn krok po kroku na vývojovém diagramu⁷², který na svých webových stránkách toto arbitrážní centrum uveřejnilo. Žaloba je podána po zaplacení poplatku. Poté se oznámí druhé straně, která na ni ve lhůtě 30 dnů odpoví a může podat protinávrh. Dále existují 2 možnosti, buď se strana, která podala žalobu, pokusí o domluvu – odpoví a má také možnost podat protinávrh (lhůta zůstává stejná), nebo je zřízen a potvrzen rozhodčí soud. Před zahájením řízení je nutné uhradit poloviční vklad, aby mohl být spis zaslán rozhodčímu soudu. Po 30 dnech a doplacení zbývající částky vkladu je napsán a odeslán zápis o pověření a rozpis řízení generálnímu tajemníkovi. Během 4 měsíců se poté koná samotné řízení (předkládají se důkazy a argumenty), ukončení řízení, revize návrhu rozsudku Generální radou, vydání a vyhlášení rozsudku. Do 15 dnů je možná změna a interpretace rozsudku.

Vzor rozhodčí doložky

Jako všechny ostatní mezinárodní rozhodčí instituce uvádí příklad rozhodčí doložky, kterou doporučuje uvést ve smlouvě:

„Todas las desavenencias que deriven de este contrato serán resueltas definitivamente de acuerdo con las Reglas de Arbitraje del Centro de Arbitraje de México (CAM), por uno o más árbitros nombrados conforme a dichas Reglas.“⁷³

4 ROZHODČÍ SMLOUVA

Povaha rozhodčí smlouvy (angl. „Arbitration Agreement“, špan. „El Contrato del Arbitraje“) ovlivňuje zejména určení práva, kterým se budou řídit její jednotlivé náležitosti, arbitrabilita sporu apod. „*V případě rozhodčích smluv s tzv. cizím prvkem (v mezinárodním prostředí) je často determinantem pro výběr kolizních norem či některých předpisů týkajících se civilního řízení s mezinárodním prvkem, a tak často ovlivňuje určení rozhodného práva.*“⁷⁴

⁷² Centro de Arbitraje de México [online]. [cit. 18.3.2013] Dostupné z: <http://www.camex.com.mx/index.php/arbitraje-cam/distintivos-del-arbitraje-cam>

⁷³ Centro de Arbitraje de México [online]. [cit. 15.3.2012] Dostupné z: www.camex.com.mx/index.php/arbitraje-cam/clausula-modelo

⁷⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J. Procesní smlouvy a kvalifikace rozhodčích a prorogačních smluv. Právník, 2012, roč. CLI, čís. 9, str. 987, ISSN 0231-6625.

Každá rozhodčí smlouva je projevem vůle stran, aby jejich určitý spor (již nastalý nebo vzniklý v budoucnu) byl řešen v rámci rozhodčího řízení, a to buď u stálého rozhodčího soudu, nebo u ad hoc rozhodců. Tím je na ně přenesena pravomoc soudů obecných.

4.1 Mezinárodní rozhodčí smlouva

Jak již bylo uvedeno výše, mezinárodní rozhodčí smlouva obsahuje tzv. mezinárodní prvek. Vlastní definici rozhodčí smlouvy uvádí řada mezinárodních smluv.

Newyorská úmluva v článku II odst. 1:

„Každý smluvní stát uzná písemnou dohodu, podle níž se strany zavazují podrobit rozhodčímu řízení všechny nebo některé spory, které mezi nimi vznikly nebo mohou vzniknout z určitého právního vztahu, ať již smluvního či mimosmluvního, týkajícího se věci, jež může být vyřízena rozhodčím řízením.“⁷⁵

Tyto definice poskytují pouze základní informace týkající se náležitostí rozhodčí smlouvy. Lze však dovodit určité obligatorní náležitosti. *„In particular, they make clear that an arbitration agreement involves a contractual relationship between parties; that this agreement deals with disputes or differences, either future or existing; that these disputes will be submitted to and resolved by “arbitration“; and that the agreement may take the form of either an arbitration clause (in a broader commercial contract) or a separate contract (dealing only with arbitration).“⁷⁶*

Mezinárodní právo tedy neposkytuje exaktní definici rozhodčí smlouvy a nechává tím velký prostor pro detailnější úpravu národním soudům, rozhodčím institucím a odborníkům, kteří se rozhodčím řízením zabývají.

Článek 7 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži obsahuje již daleko přesnější formulaci:

⁷⁵ Článek 2 odst. 1 Newyorské úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

⁷⁶ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume I. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 212.

„Rozhodčí smlouva je dohoda stran, že všechny nebo určité spory, které mezi nimi vznikly nebo mohou vzniknout z určitého právního vztahu, ať již smluvního nebo mimosmluvního, budou řešeny v rozhodčím řízení.“⁷⁷

Newyorská rovněž jako Evropská úmluva vyžaduje pro rozhodčí smlouvu písemnou formu. Ani v jedné z nich však není zmíněna možnost uzavřít ji prostřednictvím telefaxu, dálkopisu nebo elektronických prostředků, což je dáno dobou jejich vzniku. V mezinárodním rozhodčím řízení jsou ovšem smlouvy uzavřené na dálku v listinách, k jejichž výměně došlo telefaxem nebo e-mailem, běžně uznávány. Úpravu těchto úmluv lze tedy v oblasti komunikačních technologií považovat za překonanou.⁷⁸ *„Mezinárodní praxe tak nevěnuje příliš pozornosti formě, když dnes spíše již jako notorietu přijímá skutečnost, že výměna e-mailových zpráv splňuje požadavek písemné formy. Proto i když e-mailová nebo jí podobná forma distanční komunikace není v NYUml výslovně zmíněna, jsou tyto prostředky postaveny na roveň listinné, jakož i telegrafické formě. Většina soudů v jednotlivých státech vykládá proto úpravu obsaženou v čl. II odst. 2 NYUml vcelku široce a tento výklad spíše postupně přizpůsobuje tomu, jak se vyvíjí technika a používání prostředků takové distanční komunikace.“⁷⁹* Stále více rozhodčích smluv je tak uzavíráno formou e-mailové komunikace, webových stránek poskytujících objednávkové formuláře nebo výměnou tzv. „instant messaging“⁸⁰.

4.2 Právní úprava rozhodčí smlouvy v České republice

Na rozdíl od mnoha jiných národních právních řádů, které převzaly vymezení rozhodčí smlouvy ze Vzorového zákona, české právo vytvořilo definici vlastní.⁸¹ Nejrozsáhlejší novelou zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů („Novela RozŘ“), došlo k upřesnění dosavadního znění ohledně rozhodčí smlouvy. Její náležitosti a formu stanoví zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů („RozŘ“) v paragrafech 2 a 3.

⁷⁷ Článek 7 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž

⁷⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 247.

⁷⁹ Tamtéž, str. 247.

⁸⁰ Rychlý způsob komunikace prostřednictvím krátkých textových zpráv.

⁸¹ RABAN, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 49.

Rozhodčí smlouvu lze platně uzavřít, pokud se jedná o majetkový spor mezi stranami (s výjimkou sporů incidenčních a těch, které vznikly v souvislosti s výkonem rozhodnutí) a existuje možnost o předmětu sporu uzavřít smír. Rozhodčí smlouva se může týkat buď jednotlivého již vzniklého sporu (smlouva o rozhodci), anebo všech sporů, které by v budoucnu vznikly z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů (rozhodčí doložka). Navíc se vztahuje jak na práva z právních vztahů přímo vznikajících, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito právy souvisejícími, není-li v rozhodčí smlouvě uvedeno jinak. Pokud to strany výslovně v rozhodčí smlouvě nevyloučí, váže její obsah také jejich právní nástupce.⁸²

V zákoně (v § 3 odst. 1) je také uvedeno, že musí být uzavřena písemně (jinak je absolutně neplatná), a to i tehdy, pokud byla sjednána telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení jejich obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly. Pokud ovšem byla rozhodčí doložka sjednána jako součást podmínek, kterými se řídí smlouva hlavní, k níž se doložka vztahuje, postačí k její platnosti přijetí písemného návrhu smlouvy hlavní druhou stranou takovým způsobem, z něhož je patrný její souhlas s obsahem doložky.⁸³

Dle aktuálního znění zákona („RozŘ“) platí, že rozhodčí smlouva týkající se spotřebitelských sporů musí být sjednána na samostatné listině, jinak je absolutně neplatná. Navíc byly zavedeny tyto její povinné náležitosti (jež musí být pravdivé, přesné a úplné), které rozhodčí smlouva ohledně vztahů mezi spotřebitelem a podnikatelem musí obsahovat:

- a) informace o rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud,
- b) údaje o způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení,
- c) informace o odměně rozhodce a předpokládaných druzích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout a o pravidlech pro jejich přiznání,
- d) určení místa konání rozhodčího řízení,
- e) stanovení způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a

⁸² § 2 RozŘ

⁸³ § 3 RozŘ

f) a ustanovení o tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.⁸⁴

Obecně lze konstatovat, že oprávněn uzavřít rozhodčí smlouvu je kdokoliv (jakákoliv fyzická osoba), kdo je nadán právní subjektivitou.⁸⁵ „Z osob právnických mohou rozhodčí doložku sjednat všechny osoby práva soukromého a z korporací veřejnoprávních obce a kraje a právní osoby veřejného práva zřízené zákonem, a ovšem i stát nebo jeho organizační složky.“⁸⁶

4.3 Mezinárodní rozhodčí smlouva v USA

Pro mezinárodní spory se ve Spojených státech použije FAA, který v článku 2 stanoví minimální požadavky ohledně formy rozhodčí smlouvy. Ta musí být písemná, platná, neodvolatelná a vykonatelná.⁸⁷ Jak blíže specifikuje profesor Raban: „Článek 2 FAA předepisuje, že rozhodčí smlouva musí být písemná. Pojem písemnost však nedefinuje. Dle common law⁸⁸ však nezahrnuje i povinnost podpisu, nýbrž jenom nějak uzpůsobené písemné zafixování. Připouští se i podpis pouze jednou stranou, důležité je, že musí být vyjádřen úmysl stran být vázán smlouvou. Pro písemné zafixování stačí podle judikatury forma dopisů, telegramů nebo telefaxů.“⁸⁹ Mexická úprava rozhodčí smlouvy převzala právní úpravu Vzorového zákona UNCITRAL.

Rozhodčí smlouva má tyto tři základní podoby:

- Smlouva o rozhodci – uzavírá se v okamžiku, kdy mezi stranami již existuje spor. Ty jsou ochotny ho předložit rozhodcům nebo stálému rozhodčímu soudu k rozhodnutí. „*Jelikož spor již existuje, je obsahem smlouvy o rozhodci i jméno (jména) rozhodce (rozhodců), na kterém se sporné strany dohodly.*“⁹⁰

⁸⁴ § 3 odst. 5 RozŘ

⁸⁵ Způsobilost osoby k právům a povinnostem.

⁸⁶ LISSE, L. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a. s., 2012, str. 83.

⁸⁷ Federal Arbitration Act, 9 U.S.C. § 2

⁸⁸ Angloamerický právní systém (protějšek kontinentálního systému – civil law)

⁸⁹ RABAN, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 71-72.

⁹⁰ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 40.

- Nejužívanějším způsobem, jakým strany určí, že svůj spor budou řešit pomocí arbitráže, je rozhodčí doložka, která je součástí smlouvy hlavní. „*Představuje ujednání stran ve smlouvě hlavní, že všechny spory, které by mezi stranami mohly v budoucnu vzniknout z konkrétního právního vztahu (např. z kupní smlouvy), budou rozhodnuty v rozhodčím řízení ad hoc nebo před stálým rozhodčím soudem.*“⁹¹ Jedná se o nejvhodnější okamžik pro uzavření rozhodčí smlouvy, neboť strany se tím zabezpečují do budoucna.
- Tzv. neomezený kompromis – jedná se o úsporné opatření v případě, že strany mezi sebou uzavírají různé smlouvy po delší časové období. Namísto několika jednotlivých rozhodčích doložek se uzavře jediná rozhodčí smlouva, díky níž budou veškeré vzájemné nároky projednány a rozhodnuty v arbitráži.⁹²

Zákon dále stanoví v části šesté⁹³ přípustnost (arbitrabilitu) rozhodčí smlouvy. Ta se posuzuje podle tohoto zákona rovněž jako její ostatní náležitosti (např. platnost), pokud má být rozhodčí nález vydán v tuzemsku. Specifická úprava její formy se řídí právem rozhodným pro ostatní náležitosti rozhodčí smlouvy, stačí ovšem, jestliže bylo učiněno zadost právnímu řádu místa nebo míst, kde došlo k projevu vůle.

4.4 Arbitrabilita

Přípustnost sporu, který má být řešen v rozhodčím řízení před rozhodci, se nazývá arbitrabilita. „*Z pohledu smluvního práva lze arbitrabilitu ve vztahu k rozhodčímu řízení označit jako přípustnost předmětu smlouvy, v tomto případě smlouvy rozhodčí. Z pohledu terminologického je nutné zdůraznit, že v této souvislosti hovoříme o tzv. arbitrabilitě objektivní. Arbitrabilita subjektivní znamená, zda je konkrétní individuální spor pokryt platnou rozhodčí smlouvou, a obecně lze říci, že arbitrabilita subjektivní se může pohybovat výlučně v rámci arbitrability objektivní.*“⁹⁴ Z pohledu mezinárodní arbitráže je důležité stanovit,

⁹¹ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 41.

⁹² RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 43.

⁹³ § 36 odst. 1,2 RozŘ

⁹⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J. Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 285.

dle kterého právního řádu se arbitrabilita bude řídit. Každý stát si upravuje objektivní arbitrabilitu samostatně, a proto se svým rozsahem v jednotlivých státech liší.

Česká republika upravuje objektivní arbitrabilitu v § 1 a 2 RozŘ, když ji vymezuje jak pozitivně, tak negativně. O prvně jmenovaný případ půjde, pokud daný spor může rozhodovat soud, dále se jedná o spor majetkový a existuje možnost o něm uzavřít smír. Negativně vylučuje z těchto sporů ty, které vznikly v souvislosti s výkonem rozhodnutí, a spory incidenční. Tyto podmínky musí být splněny kumulativně.

„Bez ohledu na právo rozhodné pro rozhodčí smlouvu je zapotřebí konstatovat, že mezinárodní praxe doposud nedala jednoznačnou odpověď na to, zda je při rozhodování o otázce arbitrability nutné zohlednit předpisy legis arbitri v místě řízení (byť tento přístup zcela převažuje), nebo zda arbitrabilitu posuzovat pouze podle práva rozhodného pro rozhodčí smlouvu ve smyslu smluvní autonomie (zejména lex electa).“⁹⁵ Z § 36 RozŘ⁹⁶ je patrné, že tuzemské právo vychází z koncepce legis arbitri.

4.5 Pojem arbitrabilita v USA

Nejvlivnější institucí, která určuje a upřesňuje pojem arbitrabilita v USA, je Nejvyšší soud Spojených států amerických („U. S. Supreme Court“), neboť je nejvyšším odvolacím soudem (apelační soud). Otázka arbitrability spočívá v tom, zda se smluvní strany dohodly předložit konkrétní spor k rozhodčímu řízení. Supreme Court od začátku upřednostňoval otázku: Kdo (primárně) by měl rozhodnout o arbitrabilitě? V případě AT&T Technologies Inc. v Communications Workers, 475 U.S 643, 649 (1986) určil Nejvyšší soud poprvé pravidlo, že otázka arbitrability je rozhodnuta soudem, pokud strany nestanoví jasně a nezpochybnitelně jinak. V případě *Howsam v. Dean Witter Reynolds, Inc.*, 537 U.S. 79 (2002) toto své stanovisko znovu potvrdil.

⁹⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 106.

⁹⁶ § 36 odst. 1, 2 RozŘ

Nemalý vliv mají také federální soudy USA, jak loni ve velmi sledovaném rozhodnutí the US Court of Appeals for the DC Circuit⁹⁷ in Republic of Argentina v BG Group PLC dokázal. Rozhodl v tomto případě o zrušení rozhodčího nálezu ve výši 185 milionů dolarů vydaného ve prospěch BG Group, na základě svého nezávislého přezkumu rozhodcova rozhodnutí ohledně arbitrability sporu. Znovu se tedy ve Spojených státech rozhořela diskuze o tom, kdo rozhoduje o otázce arbitrability.

Samotný případ vznikl na základě bilaterální (dvoustranné) smlouvy mezi Velkou Británií a Argentinou („The Bilateral Investment Treaty between the United Kingdom and the Republic of Argentina“ dále jen „BIT“), kdy společnost BG Group zahájila arbitráž podle pravidel UNCITRAL.⁹⁸ V BIT ovšem stojí, že investoři jsou povinni předložit spor s hostitelským státem k soudu toho státu (v tomto případě k argentinskému soudu), a teprve pokud vnitrostátní soud nevynese konečné rozhodnutí ve lhůtě 18 měsíců, obě strany mají možnost předložit spor k mezinárodní arbitráži.⁹⁹ Arbitrážní soud rozhodl, že byl příslušný k projednání případu, jelikož takto obsáhlý spor nemohl být v dané lhůtě argentinským vnitrostátním soudem projednán, a jeho podání by tak bylo nesmyslné. Poté vydal zmiňovaný nálezh ve prospěch BG Group a US trial court ho potvrdil.

Argentina nesouhlasila s postupem BG Group, kdy spor byl ihned předložen k rozhodčímu řízení, a odvolala se k US Court of Appeals for the DC Circuit podle FAA z důvodu, že rozhodčí soud překročil svou pravomoc, jelikož nerespektoval smluvní dohodu mezi stranami. Odvolací soud zdůraznil, že klíčovou otázkou, kterou Argentina nastolila, je arbitrabilita. Po přezkoumání BIT dospěl k závěru, že prvotní přezkoumání vnitrostátním soudem sporných stran bylo podmínkou toho, aby mohl být spor předložen k arbitráži, a jelikož BIT mlčí

⁹⁷ 13 odvolacích federálních soudů USA („The United States courts of appeals“). V každém z 11 zeměpisných regionů (okruhů – „Circuits“) sídlí jeden. Dvanáctý se nachází v hlavním městě (District of Columbia) a poslední třináctý („United States Court of Appeals for the Federal Circuit“) projednává případy od specializovaných nižších soudů (např. od United States Court of Appeals for Veterans Claims, United States International Trade Commission apod.)

⁹⁸ AMIRFAR, C. M., RIVKIN, D. W. Who Decides Arbitrability? The Resurgence of the Debate in the United States. *The Arbitration Review of the Americas* 2013 [online]. [cit. 16.3.2013] Dostupné z: <http://www.globalarbitrationreview.com/reviews/48/sections/166/chapters/1863/who-decides-arbitrability-resurgence-debate-united-states/>

⁹⁹ Article 8 (1), (2) Bilateral Investment Treaty between the United Kingdom and the Republic of Argentina.

o tom, zda rozhoduje o otázce arbitrability soud nebo rozhodce v případě, že smluvní strana ignoruje výše uvedenou podmínku a přímo se domáhá arbitráže, neexistoval v tomto případě jasný a nezpochybnitelný důkaz, že strany zamýšlely zmocnit rozhodce, aby se zabýval otázkou arbitrability. Z toho vyplývá, že otázka arbitrability byla právní otázka, kterou měl rozhodnout soud. Court of Appeals for the DC Circuit poté vydaný rozhodčí nález zrušil.¹⁰⁰

„The appellate court’s ruling has drawn critique from some who assert that it is inconsistent with the fundamental principle that tribunals have the power to determine their own jurisdiction. Nonetheless, it remains that under the New York Convention and US law, courts do have power to vacate arbitral awards in certain limited circumstances, including when the arbitrators decided a matter that the parties had not consented to arbitrate.“¹⁰¹

4.6 Pojem arbitrability v mexickém právu

Právní řád Mexika vymezuje arbitrabilitu za pomoci 4 základních kritérií, když stanoví, že musí jít o spory:

- Výslovně nevyloučené – určité oblasti jsou zákonem výslovně vyloučeny, např. ty uvedené v článku 568 mexického federálního občanského soudního řádu („Código Federal de Procedimientos Civiles“).¹⁰² Jedná se o takové případy, ve kterých je dána výlučná pravomoc vnitrostátních soudů.
- Netýkající se předmětu veřejného zájmu – existují spory, jejichž soukromoprávní povaha připouští možnost jejich řešení prostřednictvím

¹⁰⁰ LEXOLOGY [online]. [cit. 16.3.2013] Dostupné z:

<http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=2a189b3c-9214-48aa-9a7f-e6b8b0d21b1b>

¹⁰¹ JOHNSON, L. US court vacates award against Argentina [online]. [cit. 16.3.2013] Dostupné z:

<http://www.iisd.org/itn/2012/04/13/awards-and-decisions-7/>

¹⁰² El Artículo 568 del Código Federal de Procedimientos Civiles: „Los tribunales nacionales tendrán competencia exclusiva para conocer de los asuntos que versen sobre las siguientes materias: I.- Tierras y aguas ubicadas en el territorio nacional, incluyendo el subsuelo, espacio aéreo, mar territorial y plataforma continental, ya sea que se trate de derechos reales, de derechos derivados de concesiones de uso, exploración, explotación o aprovechamiento, o de arrendamiento de dichos bienes; II.- Recursos de la zona económica exclusiva o que se relacionen con cualquiera de los derechos de soberanía sobre dicha zona, en los términos de la Ley Federal del Mar; III.- Actos de autoridad o atinentes al régimen interno del Estado y de las dependencias de la Federación y de las entidades federativas; IV.- Régimen interno de las embajadas y consulados de México en el extranjero y sus actuaciones oficiales; y V.- En los casos en que lo dispongan así otras leyes.“

arbitráže. Pro jiné naopak rozhodčí řízení není vhodné zejména proto, že předmět sporu ovlivňuje nejen strany, ale také třetí osoby.

- Nepoškozující práva třetího – v případě, že spor, který vznikl mezi stranami, se týká práv třetí osoby, musí strany mít od této osoby povolení, jinak se jedná o nezákonnou arbitráž.
- Týkající se práv, s nimiž mohou jednotlivci volně disponovat – v tomto případě se vychází z článku 6 mexického federálního občanského zákoníku („Código Civil Federal“), v němž se píše, že vzdát se smí jednatel jen takového soukromého práva, které neovlivní veřejný zájem. Navíc se jejich vzdáním nesmí zasáhnout do práv třetí osoby.¹⁰³ Příkladem takovýchto práv jsou finanční práva, jež nemají speciální zákonnou úpravu.¹⁰⁴

5 ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

5.1 Rozhodné právo v mezinárodním rozhodčím řízení

„Místo konání arbitráže ovlivňuje to, které právo ovládá řízení, co může být rozhodováno, kdo bude rozhodce a jak bude prováděno řízení.“¹⁰⁵ Výběr místa tak může být ovlivněn mnoha faktory:

- a) Právní – např. kvalita rozhodců a administrativy, vyšší pravděpodobnost uznání a výkonu rozhodčího nálezu.
- b) Mimoprávní – popularita místa v souvislosti s určitým typem obchodování (Londýn pro finanční a pojišťovací spory), nebo také geografická dostupnost či ekonomické a politické aspekty.¹⁰⁶

Zásadní otázkou však je, jakým způsobem se určí právo rozhodné pro řešení merita sporu v případě mezinárodního sporu, který má být řešen pomocí rozhodčího řízení.

¹⁰³El Artículo 6o. de Código Civil Federal- „La voluntad de los particulares no puede eximir de la observancia de la ley, ni alterarla o modificarla. Sólo pueden renunciarse los derechos privados que no afecten directamente al interés público, cuando la renuncia no perjudique derechos de tercero.“

¹⁰⁴ GONZÁLEZ DE COSSÍO, F. Arbitrabilidad de controversias en materia de sociedades mercantiles. Barra Mexicana, Colegio de Abogados. Dostupné z: <http://www.gdca.com.mx/PDF/arbitraje/ARBITRABILIDAD%20CONTROVERSIAS.pdf>

¹⁰⁵ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 207.

¹⁰⁶ Tamtéž str. 207-208.

Strany si v rozhodčí smlouvě určí rozhodné právo:

- Výběrem pouze práva určitého státu.
- Výběrem jen určité normy, která právnímu řádu náleží.
- Výběrem *lex mercatoria* nebo jednotlivého nestátního prostředku.
- Rozhodováním na základě zásad ekvity (spravedlnosti).

5.2 Druhy rozhodčího řízení

V mezinárodním obchodním styku jsou stranám dány na výběr dva druhy rozhodčího řízení.

5.2.1 Rozhodčí řízení *ad hoc*

U tohoto typu řízení jsou sporné strany odpovědné za to, že si samy dohodnou a určí procesní pravidla. Je nezávislé na jakékoliv instituci. Nejjednodušší cesta, jak regulovat *ad hoc* řízení, je výslovně uvést v rozhodčí smlouvě pravidla, kterými se bude spor řídit. V mezinárodní praxi půjde nejčastěji o Pravidla UNCITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení *ad hoc*. Výjimkou, kdy se může zapojit rozhodčí instituce, je případ oprávnění uděleného stranami jmenovat rozhodce (tzv. „appointing authority“), který je zodpovědný za výběr a jmenování rozhodce. Pokud ve smlouvě nejsou určena žádná pravidla, kterými se má spor řídit, přihlédne zvolený rozhodce k *lex arbitri*, tedy zákonu, kterým se řídí arbitráž. Rozhodce (popřípadě senát) je ustanoven k rozhodnutí konkrétního sporu mezi stranami a po vydání nálezu svou existencí končí. Výhody jsou spatřovány zejména u případů, kdy se sporné strany nemohou dohodnout na určení rozhodčí instituce a *ad hoc* řízení je pro ně přijatelným kompromisem. Navíc mohou strany přizpůsobit řízení specifickým okolnostem jejich případu. Oblíbené je také v případech, kdy jednou stranou sporu je stát nebo státní subjekt.¹⁰⁷

5.2.2 Rozhodčí řízení *institucionální*

Existuje mnoho rozhodčích institucí (rozhodčí soudy, rozhodčí asociace, rozhodčí střediska atd.) po celém světě, které se specializují na rozhodčí řízení. Od řízení *ad hoc* se odlišují zejména tím, že mají své sídlo, statut a orgány jednající jeho jménem. Tyto instituce mají obvykle svá oficiální pravidla řízení a rozhodčí řády, která se svým výběrem sporné strany rozhodly respektovat. První

¹⁰⁷ LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KRÖLL, S. M. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Netherlands: Kluwer Law International, 2003, str. 33-35.

záležitost, kterou musí strany vyřešit, je zvolit si instituci, která bude vhodná pro jejich konkrétní spor. Každá z těchto rozhodčích institucí má své přednosti a speciální vlastnosti. Rozdíly spočívají například v právu stran na určení rozhodce, stupni nezávislosti a nestrannosti rozhodců, úrovni administrativy nebo třeba ve způsobu výpočtu nákladů arbitráže a poplatků rozhodcům. Jednou z předností institucionálního typu řízení je mezinárodní prestiž některých institucí. Ty si vybírají především země, ve kterých soudy a zákony nejsou arbitráži příliš nakloněny. Jejich nespornou výhodou je také určitá jistota ohledně jejich působení a stálost existence. Každý rok řeší řadu případů, mají k dispozici renomované rozhodce (ti jsou na dané instituci samozřejmě nezávislí) a neustále přibývají noví. Navíc disponují zkušenostmi, jak sestavit rozhodčí soud a zajistit, aby byl nález vykonán. K tomu přispívá fungování administrativního aparátu, který obstarává jak agendu soudu, tak jednotlivých řízení. Jako na kladnou stránku se nahlíží na mechanismy pro výpočet a výběr nákladů za rozhodčí řízení (sazebníky apod.).¹⁰⁸

V České republice existují oba typy rozhodčího řízení a jejich právní úpravu obsahuje zákon o rozhodčím řízení. Podmínky vzniku a činnosti stálého rozhodčího soudu stanoví zákon v § 13. Z prvního požadavku vyplývá, že tento soud může být založen pouze jiným zákonem nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení jiný zákon výslovně připouští. Mohou vydávat své statuty a řády, které se obligatorně uveřejňují v Obchodním věstníku.¹⁰⁹ „*Zatímco existence možnosti vydat svůj vlastní statut podtrhuje samostatnost stálých rozhodčích soudů v oblasti organizační, existence možnosti vydávat řády jako podzákonné normy zvýrazňuje jejich stálost i samostatnost v oblasti procesní.*“¹¹⁰ Pokud se strany dohodly na příslušnosti konkrétního stálého rozhodčího soudu a neujednaly v rozhodčí smlouvě jinak, použije se k řešení jejich sporu řád této instituce platný v době zahájení řízení. Aby byly ukončeny diskuse ohledně možnosti založit stálý rozhodčí soud soukromoprávním úkonem, byl k § 13 Novelou RozŘ (č. 19/2012) přiřazen nový odstavec 4, který říká, že nikdo není oprávněn používat při výkonu

¹⁰⁸ LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KRÖLL, S. M. Comparative International Commercial Arbitration. The Netherlands: Kluwer Law International, 2003, str. 35-37.

¹⁰⁹ Speciální veřejný registr ČR, do kterého jsou některé subjekty povinny ze zákona zveřejňovat stanovené informace o sobě a své činnosti.

¹¹⁰ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 67.

své činnosti takové označení, které vyvolává klamnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud podle tohoto zákona, není-li k používání takového označení oprávněn podle jiného právního předpisu či mezinárodní smlouvy.¹¹¹

V mezinárodním rozhodčím řízení neexistuje všeobecně aplikovatelný zákoník procesních pravidel. Co se mezinárodního arbitráže týká, nejsou rozhodci povinni použít místní občanské právo procesní aplikovatelné pro národní soudní spory. V rozhodčí smlouvě u řízení ad hoc strany sporu často neuvádějí procesní pravidla vůbec.

Běžnou mezinárodní arbitráž lze rozdělit do 4 fází:

- a) Fáze předběžná – ta se odehrává od začátku případu do doby, než je sestaven rozhodčí soud.
- b) Fáze písemná – v této části strany poskytnou soudu své písemné důkazy a návrhy.
- c) Fáze slyšení – strany při ní ústně přednesou před soudem své důkazy a návrhy podpořené výpověďmi svědků a znalců.
- d) Fáze nálezů – závěrečnou fází je porada mezi rozhodci a poté napsání a vydání nálezů.¹¹²

5.3 Fáze předběžná

Ve většině mezinárodních rozhodčích řízení je prvním procesním krokem vyplnění tzv. žádosti o rozhodčí řízení („Request for Arbitration“). Smyslem tohoto dokumentu je oznámení druhé straně o zahájení rozhodčího řízení. Obvykle obsahuje jména (názvy) stran a jejich adresy, předmět sporu, čeho se žalobce domáhá a co požaduje. „*Importantly, the Request should identify the arbitration agreement on the basis of which the arbitration has been started and explain why the claimant's claims fall within that agreement and why the claimant is entitled to raise its claims, against the opponents it has elected to sue, in the arbitration.*“¹¹³ Tím je jí dána příležitost seznámit se s obsahem nároku, který je vůči ní uplatňován, aby se mohla rozhodnout, jak bude dále postupovat. Předpokladem je tedy její řádné doručení protistraně (např. kurýrem, předáním

¹¹¹ §13 RozŘ

¹¹² MCILWRATH, M. SAVAGE, J. International arbitration and mediation. The Netherlands: Kluwer Law International, 2010, str. 226.

¹¹³ Tamtéž, str.228.

atd.). Obsah této žádosti se liší v závislosti na rozhodčí smlouvě, rozhodčích pravidlech či použitelných vnitrostátních předpisech.

Žalované straně je obvykle poskytnuta lhůta, do které musí na žádost odpovědět a tím potvrdit její přijetí. Ke své žalobní odpovědi může připojit také protinávrh. Standardně je vyžadováno, aby byl protinávrh uplatňován v době podání odpovědi. Pokud žalovaný uvede svůj protinávrh, žalobce má právo na něj odpovědět a to zpravidla ve stejné lhůtě, jaká byla poskytnuta žalovanému. Lhůta určená k odpovědi bývá stanovena velmi krátká, například ICC Rules a ICDR Rules poskytují 30denní lhůtu k odpovědi, strany si ale mohou v rozhodčí smlouvě lhůtu prodloužit nebo to povolí sama rozhodčí instituce.¹¹⁴

Nejzásadnějším bodem v této fázi je sestavení rozhodčího soudu. Při jmenování rozhodců se dá vybrat z řady způsobů v rozhodčím řízení institucionálním a také v řízení ad hoc. Stálé rozhodčí instituce mají ve svých rozhodčích řádech uvedený postup pro jmenování rozhodců a tím je svoboda volby stran do jisté míry omezena. Časté jsou v jejich řádech uvedené seznamy rozhodců, kdy strany mohou vybírat pouze ze jmen uvedených na této listině. Řízení ad hoc naproti tomu poskytuje takřka neomezenou svobodu při volbě rozhodce. Problém nastává v případě, kdy se strany na jmenování nejsou schopny dohodnout a v rozhodčí smlouvě neuvědly jinou možnost, jak by se určení rozhodce uskutečnilo. Řešením je obvykle obecný soud, na který se strany obrátí s návrhem na jmenování rozhodce (rozhodců).¹¹⁵ „*Jak rozhodci ad hoc, tak stálé rozhodčí soudy nejsou součástí organizované národní či mezinárodní soudní struktury. Nemají obecně danou pravomoc k rozhodování sporů. Jejich pravomoc je dána pro konkrétní případ, pro nějž jsou ustanoveni a přijali své jmenování.*“¹¹⁶

V první řadě mají strany možnost určit počet rozhodců, kteří budou řešit jejich spor. Díky této poskytnuté svobodě je stranám povoleno určit jakýkoliv počet – tedy i sudý. Některé státy (mimo jiné Itálie, Belgie, Egypt atd.) sudý počet

¹¹⁴ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 1794-1803.

¹¹⁵ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 177.

¹¹⁶ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 176.

rozhodců zakázaly, kvůli zjevné obtížnosti dosažení rozhodnutí (2 rozhodci a každý zastává jiný názor). Tímto však dochází k rozporu s Newyorskou úmluvou, která výslovně nezakazuje uznat i sudý počet rozhodců, pokud se na něm strany dohodly.

Zjevně nejjednodušším případem je ustanovení jediného rozhodce, což je v menších případech také nejčastěji volená alternativa. Nejčastějším voleným způsobem je pak tříčlenný senát. Každá ze stran si tak může zvolit rozhodce, který má podle ní dostatečné kvality na posouzení sporu. V některých státech angloamerického systému práva (např. Anglie, Nový Zéland, Bermudy atd.) je tříčlenný senát rozdělen na vrchního rozhodce („umpire“) a dva jeho spolurozhodce. Vrchní rozhodce zasahuje pouze v případě, že se rozhodci nominovaní stranami nemohou dohodnout na rozhodnutí případu.¹¹⁷ Nejméně frekventované jsou senáty rozhodčího soudu skládající se z 5 rozhodců. Ty bývají jmenovány, pokud jsou spornými stranami dva státy, a v případě řízení ad hoc. Ostatní varianty s ještě vyšším počtem rozhodců (devítičlenný, patnáctičlenný senát apod.) jsou spíše výjimkami.

Aby osoba mohla vykonávat funkci rozhodce, musí především splnit požadavky, které jsou pro tuto pozici stanoveny zákonem nebo mezinárodní smlouvou. Například nároky, které stanoví český RozŘ, jsou: bezúhonnost, zletilost a způsobilost k právním úkonům. Rozhodcem může být i cizinec, pokud splňuje stanovené požadavky a je-li způsobilý k právním úkonům podle práva svého státu. U spotřebitelských sporů, jak již bylo uvedeno výše, je navíc nově vyžadováno vysokoškolské vzdělání v oboru právo.¹¹⁸ Rozhodcem může být pouze fyzická osoba.

5.3.1 Odlišnosti právních úprav v postupu při určení a jmenování rozhodců

Český zákon o rozhodčím řízení říká, že počet i osoby rozhodců, popřípadě způsob, jakým budou určeny, má obsahovat nejlépe rozhodčí smlouva. K určení rozhodce může být pověřena stranami dohodnutá osoba, v zákoně je ale výslovně uvedeno, že počet rozhodců musí být vždy lichý. V případě absence

¹¹⁷ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 1351-1358.

¹¹⁸ § 4 RozŘ

takového ujednání v rozhodčí smlouvě bude rozhodovat tříčlenný senát, kdy každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce, a ti poté zvolí předsedu.¹¹⁹ Oproti tomu americký FAA stanoví, že určí-li si strany postup jmenování rozhodce, dodržuje se právě tento jejich zvolený postup. Chybí-li však takové ujednání, nebo z jakéhokoli důvodu nebylo dodrženo (např. některá ze stran daný postup pro sebe nevyužije atd.), pak na žádost jedné ze stran určí a jmenuje rozhodce soud. Takto jmenovaný rozhodce jedná se stejným oprávněním, jako by ho nominovaly samotné strany. Jestliže neobsahuje rozhodčí smlouva jiné ujednání počtu rozhodců, bude spor rozhodovat jeden rozhodce.¹²⁰ Mexická úprava určení a jmenování rozhodců zahrnuje prvky podobné americké i české úpravě. Strany si mohou zvolit svobodně počet rozhodců, pakliže takové ujednání ve smlouvě chybí, rozhoduje jeden rozhodce. Rozhodcem může být i cizinec, pokud to není stranami vyloučeno v rozhodčí smlouvě. Dohoda stran umožňuje stanovit také jiný mechanismus určení rozhodce, než obsahuje CódCom. Pokud se strany nedohodnou u rozhodčího řízení s jedním rozhodcem na jeho jmenování, určí ho na žádost kterékoliv strany soud. Jedná-li se o rozhodčí senát tvořený 3 rozhodci, každá strana jmenuje jednoho rozhodce, a ti pak zvolí svého předsedu. Soud jmenuje rozhodce, pokud některá ze stran ne zvolila svého rozhodce do 30 dnů, na žádost kterékoliv ze stran.¹²¹

První fázi lze tedy rozdělit na tyto čtyři kroky: žádost o arbitráž, přijetí žádosti, odpověď a protinávrh a sestavení rozhodčího soudu.

5.4 Fáze písemná

Po jmenování rozhodčího soudu pro mezinárodní rozhodčí řízení se od stran a jejich zástupců očekává, že se zdrží komunikace ex parte o podstatě věci s rozhodci. Zachování tohoto postupu je zásadní pro regulérnost rozhodčího řízení, jinak by mohla být ohrožena nestrannost rozhodčího soudu. Proto ho některé rozhodčí řady přímo definují, např. Pravidla UNCITRAL článek 17 odst. 4 požaduje, aby strany veškeré údaje, které předají soudu, oznámily také

¹¹⁹ § 7 RozŘ

¹²⁰ § 5 FAA

¹²¹ Título Cuarto, Capítulo III de Código de Comercio

protistraně.¹²² Porušení této zásady je proti etickým zásadám mezinárodní arbitráže (viz. IBA Rules of Ethics¹²³).¹²⁴

Zpochybnění rozhodce se děje v případě pochybností o jeho nestrannosti nebo nezávislosti. Ohledně této problematiky přináší většina mezinárodních rozhodčích řádů obdobné formulace. ICC Rules uvádí: „*For a challenge to be admissible, it must be submitted by a party either within 30 days from receipt by that party of the notification of the appointment or confirmation of the arbitrator, or within 30 days from the date when the party making the challenge was informed of the facts and circumstances on which the challenge is based if such date is subsequent to the receipt of such notification.*“¹²⁵

Jazyk rozhodčího řízení je bezesporu dalším důležitým aspektem, který může sehrát zásadní roli v průběhu samotného řízení. Jednak může ovlivnit výběr rozhodce (rozhodců), nebo třeba také poznamenat účinnost svědecké výpovědi v důsledku potřeby překladu. Lze více než doporučit, aby si strany v rozhodčí smlouvě určily jazyk, ve kterém se arbitráž bude odehrávat. V případě, že takové ustanovení ve smlouvě chybí, rozhodčí soud na základě zmocnění v rozhodčím řádu vybere jazyk řízení sám (což nejčastěji bývá jazyk příslušné smlouvy).

Poté, co jsou vyjasněny veškeré záležitosti ohledně rozhodčího senátu (rozhodce), může se konat počáteční procesní jednání. Někteří rozhodci se snaží o jeho brzké uspořádání, to bývá v praxi ovšem složité, neboť účastníci řízení (ať se jedná o sporné strany, jejich právní zástupce, či samotné rozhodce) většinou sídlí v různých státech. Během počátečního procesu jednání senát (rozhodce) se stranami a jejich zástupci projedná, čeho se spor týká, jaké jsou zde skutkové a právní otázky a co od arbitráže strany očekávají. V této fázi bude také nutné zaplatit zálohu na náklady řízení. Výslovná ustanovení o jejich výši obsahují jednotlivé rozhodčí řády, ale rozhodci mají často na základě zmocnění uvedeného

¹²² Článek 17 odst. 4 Rozhodčího řádu UNCITRAL ve znění 2010

¹²³ IBA Rules of Ethics for International Arbitrators v páté části nazvané komunikace se stranami stanoví, že v průběhu rozhodčího řízení by se rozhodce měl vyvarovat jednostranné komunikaci ohledně případu s kteroukoliv ze stran, nebo jejich zástupci. Pokud k takové komunikaci má dojít, rozhodce by měl o tom měl informovat druhou stranu (strany) a rozhodce významné pro spor.

¹²⁴ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 1803-1806.

¹²⁵ Článek 14 odst. 2 ICC Rules of Arbitration

ve vnitrostátním právu pravomoc k jejich výběru i bez něj. V případě, že by strany tuto zálohu neuhradily, nebude řízení pokračovat.¹²⁶

Následuje samotná organizace, naplánování a rozvrh řízení, která se obvykle uskuteční již v průběhu počátečního procesního jednání. Na základě zjištěných informací mohou rozhodci a samotné strany vytvořit procesní rozvrh arbitráže. Nápomocným dokumentem v této oblasti je dokument Poznámky UNCITRAL o postupu arbitrážního řízení z roku 1996 („UNCITRAL Notes on Organizing Arbitral Proceedings – 1996“). V něm se uvádí seznam náležitostí, které by měly být předmětem brzkého uvážení (například):

- a) Místo konání arbitráže a místo konání případného slyšení.
- b) Jazyk, ve kterém se řízení koná.
- c) Vklady v souvislosti s náklady.
- d) Důvěrnost informací týkajících se rozhodčího řízení.
- e) Administrativní služby, které mohou být potřebné, aby rozhodčí soud mohl vykonávat své funkce.
- f) Definování sporných bodů.
- g) Opatření pro výměnu písemných podání.
- h) Praktické detaily týkající se písemných návrhů a důkazů (např. kopie, číslování, důkazy).¹²⁷

Procesní rozvrh obvykle obsahuje časový plán, podle kterého musí strany do určitého dne učinit písemná podání, dodat písemné dokumenty a svědectví, znalecké posudky a přednést svůj spor na jednání. Tím jsou ovšem vyjmenovány jen základní informace, které jsou obvykle uváděny, neboť každý procesní rozvrh má stanoven jiný postup a obsahuje jiné náležitosti, jelikož je „šitý na míru“ každému jednotlivému sporu. Písemná podání se podávají před důkazním jednáním, jen výjimečně se budou vyžadovat i po něm (tzv. „post-hearing“). Zahrnují dokumenty, písemné svědecké výpovědi (důkazní materiály) a kopie zákonných ustanovení, znaleckých posudků (právní materiály).¹²⁸

¹²⁶ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 1806-1810.

¹²⁷ Poznámky UNCITRAL o postupu arbitrážního řízení str. 5,6,7.

¹²⁸ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 1806-1823.

V mezinárodním rozhodčím řízení je daleko větší váha přikládána písemným důkazům a svědectvím, než těm učiněným ústně při jednání. Proto se také svědecké výpovědi nejdříve předkládají v písemné formě. K potvrzení platnosti a pravosti přímého svědectví ohledně případu je vyžadován podpis svědka a obvykle obsahuje přísahu nebo doložené svědectví.¹²⁹

5.5 Fáze slyšení

Ústní jednání se koná, požádá-li o to alespoň jedna ze stran nebo v případě, že to rozhodčí soud považuje za nutné. Strany mohou ve své rozhodčí smlouvě uvést, že vyloučily možnost konání ústního jednání. V tomto případě již nemají nárok na jeho uskutečnění v průběhu řízení.

Nejpálčivějším problémem ohledně ústního jednání je naplánování jeho uskutečnění. Najít několik dní, které by vyhovovaly jak rozhodcům, tak stranám a jejich zástupcům či poradcům popřípadě svědkům, kteří obvykle pocházejí z různých zemí, je v praxi opravdovým oříškem. V mnoha případech, které může ovlivnit také neochota stran spolupracovat, tak autoritativně rozhoduje o datu rozhodčí soud. Po jeho určení se soud ujistí, že strany byly o dnech jeho konání dostatečně informovány. Existuje také možnost konat oddělená slyšení, ale v praxi se jeho využití příliš nevyskytuje zejména kvůli zvýšeným nákladům. Nesnadným úkolem bývá i výběr prostor, kde se konkrétní ústní jednání má konat. Samotné slyšení zahrnuje velký počet osob, ale navíc jsou vyžadovány i jisté technické požadavky na zařízení prostor. „*Facilities must be provided for a hearing room to accommodate considerable number of personnel (often, three arbitrators, several stenographers, two teams of lawyers (of two to two dozen), translator(s), and witnesses), as well as "break-out" rooms for the tribunal, parties and (sometimes) witnesses. The hearing room must be equipped with audio-visual capabilities (microphones, projectors, screens, video equipment and the like). Additionally, the parties will often prepare "war rooms," in facilities adjoining the hearing room, with files, computers, fax and copying machines and other equipment.*“¹³⁰

Vhodnými prostory jsou proto konferenční místnosti hotelů, kanceláře právních firem apod.

¹²⁹ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, tamtéž str. 1828.

¹³⁰ Tamtéž, str. 1834.

Ještě před samotným začátkem slyšení soud vydá procesní pokyny, které stanoví délku jednotlivých slyšení a pořadí ústních podání, svědectví atd. Mezi strany je rovnoměrně rozdělen čas, který mohou věnovat překládání důkazů. Samotné zahájení činí většinou předseda (může i jiný člen senátu) úvodním prohlášením, poté mají slovo právní zástupci (první v pořadí je žaloba, poté žalovaný), následuje výslech svědků a slyšení je ukončeno závěrečnými prohlášeními.¹³¹

Stěžejní pro slyšení jsou výpovědi svědků. Nápomocná v tomto případě mohou být Pravidla IBA o dokazování z roku 2010 („IBA Rules on the Taking of Evidence 2010). Obě strany nesou důkazní břemeno, musí tedy poskytnout fakta k podpoření svých tvrzení. Každá strana je oprávněna určit jakéhokoliv svědka na podporu svých tvrzení. Samotný výslech může být přímý, nepřímý nebo křížový. Pokud svědek odmítne vypovídat ústně, ačkoliv poskytl soudu výpověď písemnou, nebude na jeho předchozí svědectví brán zřetel. Omluvou může být např. vážná nemoc, ale ani v tomto případě nemusí rozhodčí soud brát na písemnou výpověď ohled, z důvodu nemožnosti podrobit svědka výslechu. Právní zástupce strany vyslechne svědka, což dle ustálené praxe není nikterak rozsáhlý úkon. Většinou postačí, aby se svědek identifikoval a potvrdil svou písemnou verzi (vše podstatné měl zmínit již ve své písemné výpovědi). Protistrana má poté možnost svědka podrobit křížovému výslechu. Ten je naopak velmi podrobný a dá se označit za jednu z hlavních událostí jednání. Po něm následuje opětovný výslech první stranou o záležitostech zmíněných při křížovém výslechu. V jakékoliv fázi může do výslechu zasáhnout rozhodce se svou vlastní otázkou.¹³² Je také v pravomoci rozhodce určit přípustnost důkazu, jaká váha mu bude přiznána, relevantnost jistých částí výslechu apod. Tato oblast mezinárodního rozhodčího řízení se nebrání různým inovacím, jako je tzv. „witness conferencing“. „*The purpose of witness conferencing is to confront two or more witnesses on the same topic with potentially –contradictory testimony, in order*

¹³¹ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 1841-1846.

¹³² Tamtéž, str. 1833-1858.

to identify areas of agreement, force concessions and evaluate the credibility of differing contentions.“¹³³

Během slyšení týkajících se specifických oblastí, k jejichž objasnění je zapotřebí zvláštních znalostí (např. strojírenství, stavebnictví, nerostné suroviny – zejména ropa a plyn atd.), se před rozhodčím soudem konají znalecké výpovědi. Opět se bude přístup k provádění znaleckých výpovědí lišit v souvislosti se zvoleným rozhodčím soudem. Odlišnost je zřejmá již při srovnání angloamerického a kontinentálního právního systému. Zatímco prvně jmenovaný upřednostňuje, aby si strany opatřily „své“ znalce, u kontinentálního se vyžaduje, aby znalcem byla osoba určená přímo rozhodčím soudem. U mezinárodních rozhodčích soudů se uplatňují znalci zvolení samotnými stranami, pokud to vychází z přání jedné nebo obou sporných stran. V běžné mezinárodní praxi jsou tak připuštěny oba dva typy znalců. Znalci mohou poskytovat své služby v mnoha oblastech: *„Škála znaleckých úkolů se pohybuje od identifikace a posouzení výskytu a příčin údajných vad až k řadě otázek, které souvisejí s rozhodováním o samotné skutkové podstatě případu a hodnocení důkazů předkládaných jedním nebo více účastníky, týkající se vyjádření ohledně výskytu určitých událostí a skutečností, posouzení výše nároku, případně až po vyjádření všeobecného názoru na nárok účastníka jako takový.*“¹³⁴

K názornějšímu a jasnějšímu vysvětlení a tím i podpoření svých argumentů užívají strany demonstrativní důkazy („demonstrative evidence“). *„'Demonstrative' evidence consists of materials that depict the alleged meaning of 'true' factual evidence (usually via graphs, charts, diagrams). Demonstrative evidence is not, strictly speaking, factual evidence or probative of facts; rather, it is a way of explaining, depicting, or arranging evidence that has otherwise been properly submitted.*“¹³⁵

Jako poslední si berou slovo právní zástupci stran, aby shrnuli provedené důkazy, vyjádřili se k jejich vazbě na případ a k právním předpisům. Tato tzv.

¹³³ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 1850.

¹³⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J., HÓTOVÁ, R. Znalci v mezinárodním prostředí – v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 162.

¹³⁵ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 1860.

závěrečná řeč („closing statement“) je označována za nejdůležitější část slyšení. Z tohoto důvodu se u některých mezinárodních řízení po ukončení výslechu svědků učiní pauza, aby se zástupci mohli řádně na své řeči připravit.¹³⁶

Strany po slyšení mohou požádat o tzv. „Post-hearing written submissions“ (v některých případech je nařizuje soud). Poskytuje konečné shrnutí případu z pozice každé ze stran po provedení důkazů a výslechů.

5.6 Fáze nálezů

Jakmile byla stranám poskytnuta možnost předložit svůj spor a podložit svá tvrzení důkazy, rozhodčí soud vydá usnesení o zastavení řízení. Stranám poté již není dovoleno podávat jakékoliv důkazy či argumenty. Stěžejní tedy je uvést veškeré dostupné informace, které by mohly ovlivnit rozhodování soudu, před tímto jeho úkonem. Následně se rozhodčí soud odebere k poradě, při které dospěje k rozhodnutí, které uvede v nálezů. Obecně lze rozhodčí nález definovat jako konečné rozhodnutí rozhodce (senátu) ve věci samé a jsou mu přiznány stejné právní účinky, jako pravomocnému soudnímu rozhodnutí (musí být stranám řádně doručen). Záleží na rozhodčích pravidlech, kterými se řídí rozhodci, zda k vydání nálezů postačí rozhodnutí samotného předsedy senátu, nebo je nutné dosažení většiny (tedy předsedající rozhodce a k němu se přidá jeden spolurozhodce). Nezřídka se ale stává, že rozhodci se shodnou jednomyslně na rozhodnutí.

Samotný rozhodčí nález může mít tyto 4 podoby.

- a) Konečný rozhodčí nález („final award“), kterým se rozhoduje o všech uplatněných nárocích a protinárocích uplatněných spornými stranami.
- b) Celkový nález („global award“) je takový, jenž rozhodne o všech nárocích.
- c) Částečný nález („partial award“) se týká jen části projednávaného předmětu sporu.
- d) Mezitimní rozhodčí nález („interim award“) řeší otázku oprávněnosti nároku.

Rozhodčí nález vypracovává obvykle předsedající rozhodce. V úvodu nálezů je popsána procesní část případu, následují faktická zjištění a právní závěry. Počet stran záleží na komplikovanosti případu. Některé rozhodčí nálezů

¹³⁶ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 1860-1864.

čítají 10 či 20 stran, jiné i několik stovek. Formální stránku rozhodčího nálezu upravují rozhodčí pravidla, národní právo místa arbitráže nebo rozhodčí smlouva. V drtivé většině jsou vyžadovány tyto formální náležitosti nálezu: písemná forma, odůvodnění, podpis rozhodčího soudu, datum a uvedení místa konání arbitráže.¹³⁷

5.7 Uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů

*„Newyorská úmluva neupravuje podmínky vnitrostátního výkonu rozhodčího nálezu. Tedy situaci, která nastane poté, co je cizí rozhodčí nález uznán (bez ohledu na míru formálnosti) a má tytéž účinky jako rozhodčí nález tuzemský.“*¹³⁸ Státy při aplikaci Newyorské úmluvy mohly uplatnit výhrady a zhruba třetina signatářských států tak také učinila. Výhrady, které se mohly vůči úmluvě uplatnit:

- a) Výhrada dle článku I odst. 4 věta první (popírá princip univerzality rozhodčího nálezu).
- b) Výhrada dle článku I odst. 3 věta druhá (ta omezuje uznání a výkon jen na spory obchodní).
- c) Výhrada dle článku X (týká se teritoriálního dopadu na území států, za jejichž mezinárodní vztahy je stát odpovědný).

Česká republika například využila tohoto práva výhradou dle článku 1 odst. 3 věta první (výhrada recipacity). Podmínila si tak, že je možné uznat při prohlášení vzájemnosti jen cizí rozhodčí nálezy vydané na území jiného smluvního státu Newyorské úmluvy.¹³⁹

*„Proces uznání lze obecně, bez vazby na druh řízení, pojmout jako: věcné přezkoumání rozhodčího nálezu, kdy se do jisté míry opakuje nalézací řízení již provedené; přezkoumání naplnění základních, nezbytných procesních podmínek a soulad s veřejným pořádkem uznávajícího státu.“*¹⁴⁰ Toto uznávací řízení může být učiněno v rámci zvláštního, nebo společného řízení. Výsledkem zvláštního

¹³⁷ BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009, str. 1865-1873.

¹³⁸ ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008, str. 323.

¹³⁹ Tamtéž, str. 324.

¹⁴⁰ Tamtéž, str. 322.

řízení je rozhodnutí o uznání nebo vykonatelnosti, zatímco u společného řízení je výkon či prohlášení vykonatelnost přímo součástí tohoto řízení.

5.8 On-line řízení

Přes veškerou snahu institucí o jeho zpopularizování se tento způsob rozhodčího řízení zatím příliš frekventovaným nestal. „Rozhodčí řízení on-line v podstatě představuje rozhodování sporů rozhodci prostřednictvím Internetu a veškerá podání stran jsou činěna elektronickou formou a v elektronické formě je vydán i rozhodčí nález.“¹⁴¹ Strany musí v rozhodčí smlouvě uvést, že svůj spor budou řešit prostřednictvím rozhodčího řízení on-line.

¹⁴¹ RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, str. 162.

6 ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo pokusit se vymezit rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku. Pojem „mezinárodní“ zde hraje významnou roli a zahrnuje případy, kdy se rozhodčí řízení koná mezi stranami různých národností, nebo pokud strany mají stejnou národnost, ale jeden nebo více prvků spojuje arbitráž s druhým státem (např. místo konání arbitráže, předmět sporu se nachází v zahraničí atd.).

V oblasti právní regulace se nejvýrazněji prosadila Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní právo, která vytvořila řadu významných, a především globálních dokumentů, jako jsou: Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, Rozhodčí pravidla UNCITRAL nebo Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž. Další významné mezinárodní úmluvy mnohostranné jsou pak Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži a Meziamerická úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži, které jsou již ovšem geograficky omezené. U mezinárodních dvoustranných smluv o právní pomoci a o ochraně a podpoře investic je mezinárodní rozhodčí řízení nejčastějším způsobem řešení sporů.

Vnitrostátní úprava rozhodčího řízení má různé podoby. V USA je na federální úrovni platný „Federal Arbitration Act“, v jehož druhé sekci se nachází mezinárodní arbitráž. Na úrovni států je situace poněkud komplikovanější, jelikož některé přijaly „Reformed Uniform Arbitration Act“ vydaný Národní konferencí komisařů pro sjednocení státního práva, jiné vydaly vlastní zákony o mezinárodním rozhodčím řízení. Oproti tomu Mexiko inkorporovalo Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž do čtvrté části svého obchodního zákoníku. Česká republika obsahuje ustanovení o mezinárodním rozhodčím řízení v zákoně o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Tato skutečnost bude nadále platit pouze do 1. ledna 2014, kdy má nabýt účinnosti zákon o mezinárodním právu soukromém. Ten ve své části sedmé nově obsahuje úpravu rozhodčího řízení s mezinárodním prvkem, a to včetně uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.

Mezinárodní rozhodčí instituce, jako jsou „International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce“, „American Arbitration Association“ či „Centro de Mediación y Arbitraje“, si stanoví vlastní rozhodčí

pravidla, kterým se strany musí podřídit v případě, že se rozhodnou svůj spor předložit k rozhodnutí této instituci. Každá z nich nabízí navíc vzor rozhodčí doložky, aby nedošlo k nežádoucím rozporům.

Mezinárodní rozhodčí smlouva zahrnuje mezinárodní prvek, který spočívá v subjektech právního vztahu, v účastnících řízení, v předmětu posuzovaného právního vztahu či jiných skutečnostech, které mají vztah k cizímu právnímu řádu. Zřejmě nejvýstižněji definici rozhodčí smlouvy podává článek 7 odst 1, Vzorového zákona UNCITRAL: „*Rozhodčí smlouva je dohoda stran, že všechny nebo určité spory, které mezi nimi vznikly nebo mohou vzniknout z určitého právního vztahu, ať již smluvního nebo mimosmluvního, budou řešeny v rozhodčím řízení*“¹⁴² Rozhodčí smlouva má tři základní podoby: Smlouva o rozhodci, rozhodčí doložka a neomezený kompromis.

Česká republika stanoví náležitosti a formu rozhodčí smlouvy v paragrafech 2 a 3 zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Lze ji platně uzavřít, jen pokud se jedná o majetkový spor mezi stranami a existuje možnost o předmětu sporu uzavřít smír. Může se týkat sporu již vzniklého a také všech sporů, které vzniknou v budoucnu. Obligatorně musí mít písemnou formu, jinak je absolutně neplatná. V loňském roce byl významně novelizován (zákonem č. 19/2012) zákon o rozhodčím řízení. Tato tzv. „euronovela“ zavedla řadu změn, ale nejvíce se zaměřila na spotřebitelské spory. Proto nyní musí být sjednána smlouva týkající se spotřebitelských sporů na samostatné listině a zároveň byly zavedeny povinné náležitosti, které musí obsahovat (např. informace o rozhodci, způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení atd.).

Arbitrabilitu, neboli přípustnost sporu k řešení v rozhodčím řízení upravuje každý stát odlišně. Česká republika ji vymezuje jak pozitivně – daný spor může rozhodovat soud, jedná se o spor majetkový a existuje možnost o něm uzavřít smír – tak negativně – vylučuje spory, které vznikly v souvislosti s výkonem rozhodnutí a spory incidenční. Ve Spojených státech amerických se na jejím vymezení nejvíce podílí soudy, a to především Nejvyšší soud a federální odvolací soudy. Nejvyšší soud určil pravidlo, že pokud strany nestanoví jasně a nezpochybnitelně jinak, je otázka arbitrability rozhodnuta soudem. Mexické

¹⁴² Článek 7 odst. 1 Vzorového zákona UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž

právo arbitrabilitu vymezuje za pomoci 4 kritérií. Musí jít o spory výslovně nevyloučené, netýkající se předmětu veřejného zájmu, nepoškozující práva třetího a týkající se práv, se kterými mohou jedinci volně disponovat.

U rozhodčího řízení záleží v první řadě na tom, zda se jedná o rozhodčí řízení ad hoc, při němž si strany samy dohodnou a určují procesní pravidla (asi nejvhodnější variantou je zvolit Pravidla UNCITRAL pro mezinárodní řízení ad hoc), nebo o rozhodčí řízení institucionální, jež disponují oficiálními pravidly řízení a vlastními rozhodčími řády, které se sporné strany svým výběrem rozhodly respektovat. Mezinárodní rozhodčí řízení lze rozdělit do 4 fází. První je fáze předběžná, která se odehrává od začátku případu do doby, než je sestaven rozhodčí soud. Druhá fáze je písemná a během ní strany poskytnou soudu svá písemná podání, důkazy a návrhy. Během třetí fáze, což je slyšení, strany ústně přednesou před soudem své důkazy a návrhy podpořené výpověďmi svědků a znalců. Závěrečnou čtvrtou fází je nález, který je vydán a napsán po poradě rozhodců.

7 RESUMÉ

As a topic of my thesis I have chosen Arbitration in International Trade Relations. International arbitration is an arbitration between parties of different nationalities or between parties of the same nationality where there are one or more other factors that connect the arbitration to a second country.

The main sources of law are the international (either multilateral or bilateral) treaties, agreements and conventions. International arbitration can be also regulated by national law. The most significant multilateral treaties were developed by the United Nations Commission on International Trade Law such as the New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards, UNCITRAL arbitration rules and a Model Law on International Commercial Arbitration. The regional multilateral treaties are the European Convention on International Commercial Arbitration and the Inter-American Convention on International Commercial Arbitration. The national legislation of each state vary in the regulation of international arbitration.

As an example of the international arbitration institutions I named and described among others the International Court of Arbitration of the International Chamber of Commerce, American Arbitration Association and Centro de Mediación y Arbitraje.

The international arbitration agreement involves a contractual relationship between parties. Another key criteria that has to be included is that such agreement deals with disputes or differences (future or existing). These disputes will be submitted to and resolved by arbitration and that the agreement itself may take the form of an arbitration clause or a separate contract. I also intended to demonstrate the differences in the national law in the question of arbitrability.

The process of international arbitration can be divided into four phases. They are called the preliminary, writing, hearing and award phase.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- ADR Alternativní způsoby řešení sporů
- RozŘ Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
- UNCITRAL Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo
- Newyorská Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích úmluva nálezů přijatá 10. června 1958 v New Yorku
- Evropská Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži z roku úmluva 1961
- Panamská Meziamerická úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži úmluva z roku 1975
- BITs Mezinárodní smlouvy dvoustranné
- FAA Federal Arbitration Act
- RUAA Reformed Uniform Arbitration Act
- NZMPS Nový zákon o mezinárodním právu soukromém
- ICC Rozhodčí soud mezinárodní obchodní komory
- AAA Americká arbitrážní asociace
- ICSID Mezinárodní centrum pro řešení sporů z investic
- CANACO Centro de Mediación y Arbitraje
- CAM Centro de Arbitraje México

9 PRAMENY

Knihy

- BĚLOHLÁVEK, A. J. Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2008
- BĚLOHLÁVEK, A. J. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012
- BĚLOHLÁVEK, A. J., HÓTOVÁ, R. Znalci v mezinárodním prostředí – v soudním řízení civilním a trestním, v rozhodčím řízení a v investičních sporech. Vydání první. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 162
- BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume I. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009
- BORN, G. B. International commercial arbitration. Volume II. The Netherlands: Kluwer Law International, 2009
- LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KRÖLL, S. M. Comparative International Commercial Arbitration. The Netherlands: Kluwer Law International, 2003
- LISSE, L. Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a. s., 2012
- KOCINA, J; POLÁČEK, B.; et al. Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011
- MCILWRATH, M. SAVAGE, J. International arbitration and mediation. The Netherlands: Kluwer Law International, 2010
- RABAN, P. Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2004
- ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku. 2. vydání. Praha: Nakladatelství ASPI, 2008
- RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005
- SAVAGE, J., MCILWRATH M. International Arbitration and Mediation. The Netherlands: Kluwer Law International, 2010

Články

- BĚLOHLÁVEK, A. J. Procesní smlouvy a kvalifikace rozhodčích a prorogačních smluv. Právník, 2012, roč. CLI, čís. 9, ISSN 0231-6625.
- BĚLOHLÁVEK, A. J. Změny v rozhodčím řízení. Bulletin advokacie., čís. 5, 2012
- CRHA, M. Uznání a výkon rozhodčího nálezů podle meziamerické úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži. Dny práva – 2009 – Days of Law: The Conference Proceedings, 1. Edition. Brno: Masaryk University, 2009
- GALLISTL, V. „Eseróčkové“ soudy jsou problém. Týden, 2012, roč. XIX, čís. 41
- HLAVÁČ, A. Soulad novely zákona o rozhodčím řízení s dosavadní soudní judikaturou. Právní fórum, 2012, roč. 9, čís. 10
- PAUKNEROVÁ, M. Aktuální otázky používání zahraničního práva v soudním a rozhodčím řízení. Právník. 2012, roč. CLI, čís. 12

Internetové zdroje

- International Chamber of Commerce. ICC Arbitration [online]. [cit. 11.3.2013] Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/>
- REPA, B. Arbitration Pros and Cons [online]. Infogram: ©2013 [cit. 14. 3. 2013] Dostupné z: <http://www.nolo.com/legal-encyclopedia/arbitration-pros-cons-29807.html>
- Israeli Cross Border Transactions Blog. International Arbitration – Pros and Cons [online]. [cit. 17.3.2013] Dostupné z: <http://crossbordertransactionsblog.com/?p=196>
- United Nations Treaty Collection. European Convention on International Commercial Arbitration [online]. Infogram: ©2013 [cit. 9.3.2013] Dostupné z: http://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XXII-2&chapter=22&lang=en
- Meyerson, B. E. Arizona adopts the Revised Uniform Arbitration Act [online]. [cit. 13.3.2013] Dostupné z: http://www.brucemeyerson.com/documents/RUAA_Article.pdf dle: Southland Corp. v. Keating, 465 U.S. 1, 10 (1984).
- BŘÍZA, P. Nový zákon o mezinárodním právu soukromém je pro praxi přínosem. Idues.cz/Právo [online]. August/2012 [cit. 9.3.2013]. Dostupné z:

http://finance.idnes.cz/novy-zakon-o-mezinarodnim-pravu-soukromem-je-pro-praxi-prinosem-phk-/pravo.aspx?c=A120817_155730_pravo_vr

- International Chamber of Commerce. ICC Arbitration [online]. [cit. 11.3.2013] Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/products-and-services/arbitration-and-adr/arbitration/>
- International Chamber of Commerce. Standard ICC Arbitration Clauses [online]. [cit. 11.3.2013] Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/Products-and-Services/Arbitration-and-ADR/Arbitration/Standard-ICC-Arbitration-Clauses/>
- American Arbitration Association. Arbitration [online]. Infogram: ©2013 [cit. 10.3.2013] Dostupné z: http://www.adr.org/aaa/faces/services/disputeresolutionservices/arbitration?_afzLoop=1237398138299473&_afzWindowMode=0&_afzWindowId=ynm5m0vkv_55#%40%3F_afzWindowId%3Dym5m0vkv_55%26_afzLoop%3D1237398138299473%26_afzWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D19zimb7ngk_4
- American Arbitration Association. Alternative Dispute Resolution Clause Builder Tool beta [online]. Infogram: ©2013 [cit. 10.3.2013] Dostupné z: http://www.clausebuilder.org/cb/faces/index?_afzLoop=1244459725322202&_afzWindowMode=0&_adf.ctrl-state=16tgfj7gq9_58
- International Centre for Settlement of Investment Disputes. Institutional Arrangements. [online] [cit. 21.3.2013] Dostupné z: https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=RightFrame&FromPage=Cooperation%20agreements&pageName=Coop_with_Oth_Inst
- International Centre for Settlement of Investment Disputes. [online] [cit. 21.3.2013] Dostupné z: <https://icsid.worldbank.org/ICSID/Index.jsp>
- LICHNOVSKÝ, B. Význam „investic“ v arbitrážích podle mezinárodních smluv o ochraně investic. [online] [cit. 22.3.2013] Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/vyznam-investic-v-arbitrazich-podle-mezinarodnich-smluv-o-ochrane-investic-82007.html>
- International Centre for Settlement of Investment Disputes. Institutional Arrangements. [online] [cit. 21.3.2013] Dostupné z: https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=RightFrame&FromPage=Cooperation%20agreements&pageName=Coop_with_Oth_Inst
- International Centre for Settlement of Investment Disputes. Clause 1. [online] [cit. 22.3.2013] Dostupné z: <https://icsid.worldbank.org/ICSID/StaticFiles/model-clauses-en/7.htm#a>

- Centro de Mediación y Arbitraje de México. Quiénes somos?[online] [cit. 19.3.2013] Dostupné z:
<http://www.arbitrajecanaco.com.mx/home/contenido.php?id=3&con=informacion>
- Centro de Mediación y Arbitraje de México. Cláusulas modelo CANACO [online][cit. 9.3.2013] Dostupné z:
<http://www.arbitrajecanaco.com.mx/home/contenido.php?id=107&con=informacion>
- Centro de Arbitraje de México [online]. [cit. 15.3.2013] Dostupné z:
www.camex.com.mx
- Centro de Arbitraje de México [online]. [cit. 18.3.2013] Dostupné z:
<http://www.camex.com.mx/index.php/arbitraje-cam/distintivos-del-arbitraje-cam>
- Centro de Arbitraje de México [online]. [cit. 15.3.2012] Dostupné z:
www.camex.com.mx/index.php/arbitraje-cam/clausula-modelo
- AMIRFAR, C. M., RIVKIN, D. W. Who Decides Arbitrability? The Resurgence of the Debate in the United States. The Arbitration Review of the Americas 2013 [online]. [cit. 16.3.2013] Dostupné z:
<http://www.globalarbitrationreview.com/reviews/48/sections/166/chapters/1863/who-decides-arbitrability-resurgence-debate-united-states/>
- LEXOLOGY [online]. [cit. 16.3.2013] Dostupné z:
<http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=2a189b3c-9214-48aa-9a7f-e6b8b0d21b1b>
- JOHNSON, L. US court vacates award against Argentina [online]. [cit. 16.3.2013] Dostupné z: <http://www.iisd.org/itn/2012/04/13/awards-and-decisions-7/>

Právní normy

- Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži
- Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním (zákon č. 97/1963 Sb.)
- Řád Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR
- Newyorská úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů
- Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži
- Meziamerická úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži
- Federal Arbitration Act
- Reformed Uniform Arbitration Act
- Código de Comercio
- Zákon o mezinárodním právu soukromém (č. 91/2012 Sb.)

- Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států
- Poznámky UNCITRAL o postupu arbitrážního řízení
- ICC Pravidla rozhodčího řízení